

TJÄNSTESKRIVELSE

2017-04-03
Miljönämnden

Ärende 9**Remiss Tydligare regler för små avloppsanläggningar med tillhörande konsekvensanalys**

Dnr: 2017-398

Sammanfattning av ärendet

Södertälje kommun har fått remissen *Tydligare regler för små avloppsanläggningar*. *Författningsförslag för avloppsanläggningar upp tom 200 pe* från Havs- och vattenmyndigheten för yttrande. Kommunstyrelsen har överlämnat remissen till Miljönämnden för beredning och direkt besvarande.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse 2017-04-03
- PM 2017-04-03. Detaljerade synpunkter på Förslag på ny författning för små avloppsanläggningar 1-200 pe
- Tydligare regler för små avloppsanläggningar. Författningsförslag för avloppsanläggningar upp tom 200 pe. Havs- och vattenmyndighetens rapportering 2016-09-09.

Ärendet

Södertälje kommun har fått möjlighet att avge yttrande över rubricerad remiss. Kommunstyrelsen har överlämnat remissen till Miljönämnden för beredning och direktbesvarande. Miljökontoret har följande synpunkter på förslaget.

Målsättningen med författningsförslaget

I målsättningen (sid 15) med författningsförslaget saknas mål avseende miljöbalkens ambition om kretslopp och resurshushållning. Tongivande i målsättningen med författningsförslaget är bland annat att:

- samla och förtydliga regelverk,
- minska problem med felaktigt anlagda avloppsanläggningar,
- öka förutsägbarheten för fastighetsägaren,
- öka åtgärdstakten av bristfälliga avlopp,
- förtydliga smittskyddskraven

Förslaget hänskjuter ”Hanteringen av restprodukterna” (sid 19 under avsnittet Avgränsning) till Naturvårdsverket då Havs- och vattenmyndigheten inte har det tillsynsvägledningsansvaret.

Detta är en svaghet i författningsförslaget, som leder till avsaknad av just system- och helhetssyn, vid prövning och kravställande på enskilda avlopp. Ska goda förutsättningar till hållbar näringsåterföring, och andra aspekter kring kretslopp och resurshushållning, byggas så bör sådant perspektiv inkluderas som en av utgångspunkterna vid utformning av regler för små avloppsanläggningar.

Författningsförslaget borde tydliggöra att miljöbalkens ambition om kretslopp och resurshushållning ska integreras aktivt vid prövning och tillsyn av avloppsanläggningar.

Detaljerade synpunkter på förslaget till ny författning

Miljökontorets detaljerade synpunkter på förslaget framgår av bilagan PM 2017-04-03.

Detaljerade synpunkter på Förslag på ny författning för små avloppsanläggningar 1-200 pe

Beredning

I beredningen av detta remissvar har även Anna Ericsson, miljöinspektör, medverkat.

Kontorets/förvaltningens förslag till nämnden:

Miljönämnden antar miljökontorets tjänsteskrivelse daterad 2017-04-03, inklusive bilagt pm, som sitt yttrande.

Helena Götherfors
Miljöchef

Karl-Axel Reimer
Gruppchef miljö- och hälsa

Handläggare: Karl-Axel Reimer
Gruppchef miljö- och hälsa

Miljökontoret

Telefon (direkt): 08-523 066 79

E-post: karl-axel.reimer@sodertalje.se

PM 2017-04-03. Detaljerade synpunkter på Förslag på ny författning för små avloppsanläggningar 1-200 pe

Angående ändringar i FMH

12 §

- Innefattar detta även bräddning? I tidigare förslag skulle denna paragraf inte omfatta bräddningar. Det kanske behövs en egen paragraf för just bräddningar då detta i princip är omöjligt att bygga bort i t.ex. ett minireningsverk. Paragraften skulle kunna formuleras så att man ska jobba för att minimera bräddningar och om det sker många bräddningar ska anläggningen åtgärdas.
- Är det tänkt att förbudet i 12 a § inte ska gälla anläggningar som är större än >200 pe? Kanske formulera om så att det är tydligt att det endast gäller anläggningar dimensionerade för 1-200 pe?

12 a §

- Går det att få in något med extremt snålspolande toalett-teknik? Detta borde kunna förtydligas så att vattenanvändningen optimeras.
- Bra att det är ändrat från rening till behandling.

13 §

- Bra att det är tydligt att ökad belastning eller ändra lokalisering på en tillståndsgiven anläggning också är tillståndspliktigt.
 - o Det kanske dock är bra att skriva att det är anläggningar som enligt lag kräver tillstånd? Ska det vara tillståndspliktigt att öka belastningen eller ändra lokaliseringen på en anmälningspliktig anläggning ifall denna skulle råka ha ett tillstånd istället för föreläggande om försiktighetsmått? T.ex. om ansökan gjordes för en sluten tank för WC (tillståndspliktig) och en BDT-anläggning tillsammans och därför har båda delarna ingått i tillståndet även om BDT-anläggningen egentligen endast är anmälningspliktig. Om man då ändrar lokaliseringen av BDT-anläggningen ska detta då också vara tillståndspliktigt eller bara anmälningspliktigt. Detta bör förtydligas.
- Bör det även stå med att det är tillståndspliktigt att ändra tillståndspliktig anläggning på sådant vis att reningsförutsättningarna förändras, t.ex. om man har en traditionell markbädd eller infiltration och sedan byter till moduler. Borde vara tydligt att denna typ av "ändring" faktiskt innebär att det krävs ett nytt tillstånd.

14 §

- Fel siffror i bilaga punkt 2,3,4 är 5,6,7 istället.
- Bra att det är ändrat till avloppsfraktion istället för avfall från tidigare förslag.

15 §

- Ska denna certifiering ha någon tidsgräns? Kan det vara bra att man måste gå någon uppdateringskurs med jämna mellanrum för att behålla certifikatet?
- Kan det bli stor påverkan på branschen om certifieringen blir väldigt dyr? Påverkan på priserna till kund? Hur skulle då detta kunna påverka privatpersoners möjligheter att göra nya avloppsanläggningar? Hur skulle det kunna påverka vilka krav tillsynsmyndigheten kan ställa?

15 a §

- Riskerar detta bli för detaljerat för att vara med i en förordning?
- Ordet "tillfartsväg" i punkt h) bör kanske ändras till uppställningsplats eftersom det handlar om var slambilen kan stå. Tillfartsväg kan vara lite otydligt. Även ordet ytvatten kan vara lite otydligt kanske ska stå sjöar och vattendrag?
- Punkt i) kanske kan stå om möjligt?

16 §

- Bra att det finns med om belastning och att det finns utrymme för bedömning.
- Meningen "vid dimensioneringen ska variationer i belastningen beaktas" kan denna mening innefattas fritidshus? T.ex. hög punktbelastning och sedan mycket låg belastning under långa perioder?
- För 51-200 pe ska man fortfarande tänka att en person är en personekvivalent?

16 a §

- Två stycken i denna paragraf som kanske bör vara två olika delar, t.ex. a och b.

16 b §

- Med infiltrerande del innefattas även otäta markbäddar?
- Även om behovet av skyddsåtgärder ska bedömas i varje enskilt fall för 51-200 pe bör skyddsavståndet också vara minst 3 månader.

16 c §

- Pkt 3. Kanske även lägga till ordet "utformas" så att det även innefattar att anläggningen kan skyddas med stängsel eller liknande.

16 d §

- Bra att det finns en reduktionsprocent även för bara BDT.
- 16 a §, 16 d § och 16 e § bör kanske vara delar i en egen paragraf inte en del av 16 §.

16 e §

- Se ovan.

18 §

18 a §

- Bra att detta finns med.
- Är två veckor lite kort?
- Ska det förtydligas att det gäller anläggningar med tillstånd eller som är anmälningspliktiga.
- Kanske kan stå att det också ska fotodokumenteras.

19 §

19 a §

- Bra att man tagit bort påbörja inom 2 år och avsluta inom 5 år och ändrat det till att det ska vara klart inom 2 år men att det finns möjlighet till förlängning.

(20 §)

- Ska denna vara kvar eller tas bort?

X § Övergångsbestämmelser

- b) blir det inte konstigt att tillstånd som skrivs efter föreskriven tid i ärenden som inleddes innan föreskriven tid inte ska ta hänsyn till de nya reglerna men de som inkom med ansökan precis efter föreskriven tid ska dessa tas hänsyn till?

Nya bestämmelser

- Väldigt få punkter för att vara en egen föreskrift/förordning, var skulle dessa kunna sättas in? FMH känns mest logiskt annars vet jag inte var de skulle passa in.

X §

- Bra att detta kommer in. Men för markbaserade anläggningar behöver fokus ligga på installation, det kan vara svårt att göra mer kontroll än en okulärbesiktning av markbaserade anläggningar.

Y §

- Bör kanske stå en tid på året då rapporteringen ska komma in till tillsynsmyndigheten för att det ska bli enklare för tillsynsmyndigheten att följa upp och begära in om det fattas.

§ Övergångsbestämmelser

- Pkt 2. Återkommande (Y §) kontroll borde kunna gälla alla anläggningar, även de som inrättats innan kravet trädde ikraft, för att det ska bli rättssäkert och lika krav på alla.

Z §

- Det borde vara kommunen i samråd med länsstyrelse och ev. vattenmyndighet som pekar ut områdena då det är kommunen som har lokalkunskapen. När ska detta utpekande vara klart?

§ Övergångsbestämmelser

Ändringar i MSA

- Det borde även finnas punkter om att kunna ta ut MSA för överträdelser av lokala föreskrifter eftersom de kan vara fattade med stöd av miljöbalken och i förordning om MSA står det att den gäller för förordningar och föreskrifter beslutade med stöd av miljöbalken men det finns inga punkter för lokala föreskrifter vilket gör att det inte går att tillämpa.

14 § FMH

15 § FMH

- Väldigt hårt. Hittills har vi inte förelagt om kvalitetsredovisning blir ganska stor skillnad till att riskera MSA på 5000 kr. Kanske sänka till 3000 kr. Att inrätta en BDT-anläggning utan anmälan ger en MSA på 3000 kr, då blir 5000 kr för att inte lämna in entreprenörsrapport/kvalitetsredovisning väldigt hårt.

18 a § FMH

- Denna blir ganska svår att kontrollera eftersom vi inte får veta i förhand när anläggningen kommer tas i bruk.

Överträdelse av nya tillsynsbestämmelserna

- Om det inte finns någon tid på året som återkommande kontroll och rapportering ska göras blir det svårt att kontrollera om rapporten kommit in för sent.

Allmänna kommentarer

- Det är borttaget om provtagning. Detta borde kanske finnas med för de anläggningar där det går?
- Patagraferna borde utformas så att det blir lika med när man använder bokstäver och när man använder siffror.

Handläggare miljökontoret
Karl-Axel Reimer
Gruppchef miljö- och hälsa
08-523 066 79
karl-axel.reimer@sodertalje.se

m.registrator@regeringskansliet.se

Yttrande över Remiss Tydligare regler för små avloppsanläggningar med tillhörande konsekvensanalys

Dnr MN 2017-398

Sammanfattning av ärendet

Södertälje kommun har fått remissen *Tydligare regler för små avloppsanläggningar. Författningsförslag för avloppsanläggningar upp tom 200 pe* från Havs- och vattenmyndigheten för yttrande. Kommunstyrelsen har överlämnat remissen till Miljönämnden för beredning och direkt besvarande.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse 2017-04-03
- PM 2017-04-03. Detaljerade synpunkter på Förslag på ny författning för små avloppsanläggningar 1-200 pe
- Tydligare regler för små avloppsanläggningar. Författningsförslag för avloppsanläggningar upp tom 200 pe. Havs- och vattenmyndighetens rapportering 2016-09-09.

Södertälje kommuns synpunkter

Målsättningen med författningsförslaget

I målsättningen (sid 15) med författningsförslaget saknas mål avseende miljöbalkens ambition om kretslopp och resurshushållning. Tongivande i målsättningen med författningsförslaget är bland annat att:

- samla och förtydliga regelverk,
- minska problem med felaktigt anlagda avloppsanläggningar,
- öka förutsägbarheten för fastighetsägaren,
- öka åtgärdstakten av bristfälliga avlopp,
- förtydliga smittskyddskraven

Förslaget hänskjuter "Hanteringen av restprodukterna" (sid 19 under avsnittet Avgränsning) till Naturvårdsverket då Havs- och vattenmyndigheten inte har det tillsynsvägledningsansvaret. Detta är en svaghet i författningsförslaget, som leder till avsaknad av just system- och helhetssyn, vid prövning och kravställande på enskilda avlopp. Ska goda förutsättningar till hållbar närsaltsåterföring, och andra aspekter kring kretslopp och resurshushållning, byggas så bör sådant perspektiv inkluderas som en av utgångspunkterna vid utformning av regler för små avloppsanläggningar.

Författningsförslaget borde tydliggöra att miljöbalkens ambition om kretslopp och resurshushållning ska integreras aktivt vid prövning och tillsyn av avloppsanläggningar.

Detaljerade synpunkter på förslaget till ny författning framgår av bilagt *PM 2017-04-03. Detaljerade synpunkter på Förslag på ny författning för små avloppsanläggningar 1-200 pe.*

Patrik Waldenström
Miljönämndens ordförande

Kopia till:
Akten

SÖDERTÄLJE KOMMUN

Protokoll fört den 30 januari 2017
över ärenden som kommunstyrel-
sens ordförande enligt kommun-
styrelsens i Södertälje delegations-
ordning har rätt att besluta i.

§ 4

**Remiss Havs- och vattenmyndighetens rapport. Tydligare regler för små
avloppsanläggningar med tillhörande konsekvensanalys**

Södertälje kommun har fått Regeringskansliet, Naturmiljöenhetens remiss för yttrande.

Beslut

Södertälje kommun överlämnar remissen till Miljönämnden för beredning och direkt
besvarande.

Beslutet är fattat på kommunstyrelsens vägnar i enlighet med delegationsordningens
regler om ordförandens beslutanderätt i brådskande ärenden.

På kommunstyrelsens vägnar

Boel Godner

Kommunstyrelsens ordförande

KAR

SÖDERTÄLJE KOMMUN MILJÖKONTORET	
Ink.	2017-02-06
Dnr	17-398-2

Exp

Regeringskansliet, Naturmiljöenheten, Caroline Dickson, 103 33 Stockholm

Miljönämnden

Krk

Tydligare regler för små avloppsanläggningar

Författningsförslag för avloppsanläggningar upp till 200 pe

Havs- och vattenmyndigheten
Datum: 2016-09-09

Ansvarig utgivare: Jakob Granit
Omslagsfoto: Maja Kristin Nylander

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11 930, 404 39 Göteborg
www.havochvatten.se

Tydligare regler för små avloppsanläggningar

Författningsförslag för avloppsanläggningar upp tom 200 pe

Havs- och vattenmyndighetens rapportering 2016-09-09

Förord

Små avloppsanläggningar (dimensionerade för upp t.o.m. 200 personekvivalenter (pe)) som har bristfällig rening kan orsaka både hälso- och miljöproblem. Många av de små avloppsanläggningarna är gamla och saknar helt rening från smitt- och näringsämnen. Även relativt nya anläggningar har visat sig ha problem med driften och når inte upp till de reningskrav som tillverkaren har utlovat.

I denna rapport lämnas ett författningsförslag som innebär ändringar av befintliga bestämmelser i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (1998:899) (FMH) samt förslag på kompletterande bestämmelser för små avloppsanläggningar. Målsättningen med förslaget är att samla och förtydliga regelverket kring små avlopp för att minska oklarheter i tillämpningen, öka rättssäkerheten, samsynen och effektiviteten i kommunernas arbete med prövning och tillsyn. Men även att öka förutsägbarheten för fastighetsägaren om vilka reningskrav som ställs på platsen samt att säkerställa avloppsanläggningarnas funktion.

Bakgrunden till detta författningsförslag är det regeringsuppdrag som Havs- och vattenmyndigheten (HaV) fick i december 2012. HaV skulle enligt regeringsuppdraget i samråd med Boverket utreda nödvändiga förändringar i regelverket kring enskilda avlopp, och ta fram kostnadseffektiva författningsförslag. HaV:s slutrapportering lämnades till regeringen i september 2013, varefter förslaget skickades på remiss. Regeringen har därefter gett HaV ett kompletterande uppdrag som nu redovisas. Författningsförslaget som ingick i rapporteringen 2013 har reviderats och bearbetats av HaV utifrån remissinstansernas synpunkter, tillkommande kunskap och inspel från den referensgrupp som bildades under våren 2016.

Referensgruppen som knöts till detta uppdrag har varit brett sammansatt och bestått av centrala och regionala myndigheter, branschorganisationer, forskare och intressegrupper. Ett stort tack riktas till denna grupp för det stora engagemang som visats under arbetets gång. Många av de synpunkter och idéer som inkommit har omhändertagits i rapporten, andra kommer vara till stor nytta i det framtida arbetet.

Rapporten kommer att kompletteras med en konsekvensanalys.

Göteborg den 9 september 2016 Björn Sjöberg

Sammanfattning

Målsättningen med detta författningsförslag är att:

- samla och förtydliga regelverket kring små avlopp för att minska oklarheter i tillämpningen
- öka rättssäkerheten, samsynen och effektiviteten i kommunernas arbete med prövning och tillsyn
- öka förutsägbarheten för fastighetsägaren om vilka reningskrav som kommer att ställas
- säkerställa avloppsanläggningarnas funktion.

I korthet innehåller författningsförslaget följande förändringar:

- Områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten pekas ut med hjälp av ett nationellt bedömningsunderlag. Det ökar förutsägbarheten för fastighetsägare – vilket reningskrav behöver en anläggning på en viss plats uppnå.
- Ett utpekande utifrån ett gemensamt bedömningsunderlag ger en större samsyn nationellt än vad som finns idag. Utpekande bör ske av myndighet på regional eller kommunal nivå.
- Kravet på rening av fosfor skärps i områden med övergödningssproblem, och där utsläppen från små avloppsanläggningar bedöms vara betydande. Däremot sänks kravet på rening av fosfor i områden där risken för påverkan är liten. Förändringen innebär att reningskraven blir bättre anpassade till risken för påverkan från avloppsanläggningen.
- Krav på en viss kunskapsnivå genom certifiering av de som anlägger avloppsanläggningar och krav på opartisk kontroll vid nyinstallation samt kontinuerlig kontroll av nya anläggningar i drift. Detta ökar säkerheten i att nya anläggningar levererar den hälso- och miljönytta som förutsatts vid tillståndsgivningen även på sikt.
- För anläggningar som är dimensionerade för 51-200 pe ställs högre krav på undersökning vid lokalisering och krav på tätare kontinuerlig kontroll än för de mindre anläggningarna.

HaV gör bedömningen att det som ett komplement till författningsförslaget behövs ett ekonomiskt incitament i form av en skatt eller avgift för att nå en hållbar åtgärdstakt.

SAMMANFATTNING	6
INLEDNING	11
Bakgrund	11
Problembeskrivning	12
Påverkan, nationellt och lokalt	12
Dålig funktion även i nya anläggningar	13
Låg åtgärdstakt	13
En splittrad reglering och bristande samsyn.....	14
Problematiskt att koppla villkor som gäller driften till tillståndet	14
Målsättning.....	15
Förväntade effekter av nya regler	16
Ökad samsyn, tydlighet och förutsägbarhet	16
Reningskrav som är anpassade till risken för påverkan	17
Säkerställande av anläggande och drift	18
Högre krav på större anläggningar	18
Avgränsningar	18
Övriga nödvändiga författningsförändringar	19
Byta begreppet avloppsanordning mot avloppsanläggning	19
Reglera utsläpp av annat orenat avloppsvatten.....	19
Dagvatten behöver regleras särskilt	19
Ändringar i miljötillsynsförordningen.....	20
Ändringar i förordningen om miljöstraffavgift.....	20
Förtydliga handläggningsregler för små avloppsanläggningar	20
Pågående projekt som underlättar införandet av författningsförslagen	20
FÖRSLAG PÅ ÄNDRINGAR OCH TILLÄGG I FMH	21
Definitioner	21
12 §.....	22
Motiv.....	22
Ny 12 a §.....	23
Motiv.....	24
13 §.....	26
Motiv.....	26
14 §.....	30
Motiv.....	30
Nuvarande 15 §	32
Ny 15 §	32
Motiv.....	32

Ny 15 a §.....	33
Motiv.....	34
Nuvarande 16 §	35
Ny 16 §	35
Motiv.....	35
Ny 16 a §.....	35
Motiv.....	35
Ny 16 b §	37
Motiv.....	37
Ny 16 c §.....	37
Motiv.....	37
Ny 16 d §	38
Motiv.....	38
Ny 16 e §.....	38
Motiv.....	39
18 §.....	40
Motiv.....	40
Ny 18 a §.....	40
Motiv.....	40
19 §.....	41
Motiv.....	41
Ny 19 a §.....	41
Motiv.....	41
Ny X § Övergångsbestämmelser	42
NYA BESTÄMMELSER SOM SKA FÖRAS IN PÅ LÄMPLIGT STÄLLE.....	42
Ny X § Tillsynsbestämmelse, kontroll efter installation.....	42
Motiv.....	43
Ny Y § Tillsynsbestämmelse, kontinuerlig kontroll.....	45
Motiv.....	46
Ny § Övergångsbestämmelser	48
Ny Z § Utpekande av områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten	48
Motiv.....	48
Ny § Övergångsbestämmelser	51
FÖRSLAG PÅ NYA BESTÄMMELSER SAMT ÄNDRINGAR I BEFINTLIGA BESTÄMMELSER OM MSA.....	52
Överträdelse av 14 § FMH	52
Överträdelse av nya 15 § FMH.....	52
Överträdelse av nya 18 a § FMH.....	52

Överträdelse av nya tillsynsbestämmelserna	52
OMARBETNING AV FÖRSLAGEN EFTER SYNPUNKTER FRÅN REFERENSGRUPPEN	52
FÖLJANDE FÖRSLAG UTGÅR	53
Täta ledningar	53
Motiv för att ta bort	53
Krav på utsläppshalter och provtagning med avseende på miljöskydd.....	53
Motiv för att ta bort	54
Kriterier för känslig utsläppspunkt, krav på reduktion, utsläppshalter och provtagning med avseende på hälsoskydd	55
Motiv för att ta bort	56
Krav på återvinning av näringsämnen.....	56
Motiv för att ta bort	56
STÖRRE PARAGRAFJUSTERINGAR.....	56
Krav på provtagning	56
Motiv för att ändra.....	56
Återkommande kontroll	57
Motiv för att ändra.....	57
BILAGA 1 LITTERATURHÄNVISNINGAR.....	58
Miljöskydd	58
Markbaserad rening.....	58
Minireningsverk	60
Källsorterande lösningar	61
Slutsatser	62
BILAGA 2 REFERENSGRUPP	64
Förfrågan om er möjlighet att ingå i en referensgrupp gällande reglering för små avloppsanläggningar	64
BILAGA 3 SAMMANSTÄLLNING AV FÖRFATTNINGSFÖRSLAGEN	67
Jämförelse mellan dagens reglering i FMH och vårt förslag	67
Nya bestämmelser som ska föras in på lämpligt ställe	75
Nya bestämmelser om MSA	77
REFERENSER	78

Inledning

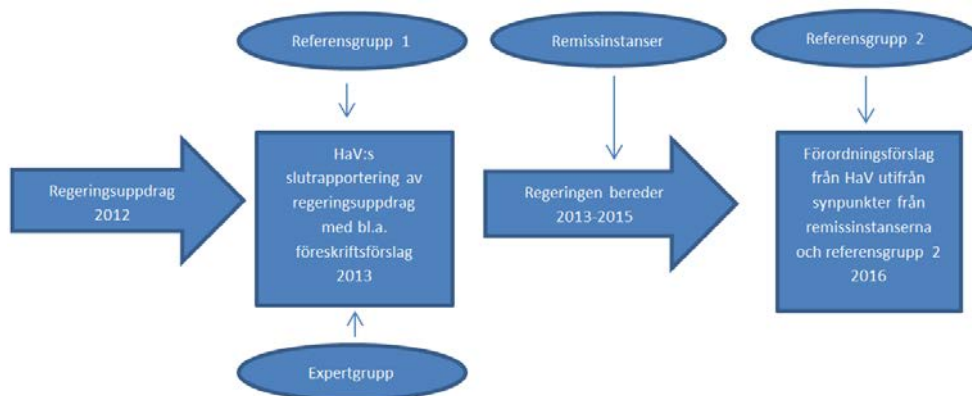
Här beskrivs bakgrund, problem med dagens reglering, målsättning, förväntad effekt av nya regler, avgränsningar och övriga nödvändiga författningsförändringar samt pågående projekt som kan underlätta införandet av författningsförslagen.

Bakgrund

I december 2012 fick HaV ett regeringsuppdrag som bland annat innebar att man tillsammans med Boverket skulle se över regelverket, ta fram kostnadseffektiva författningsförslag för små avloppsanläggningar och föreslå andra styrmedel för att öka åtgärdstakten. HaV:s slutrapportering (Havs- och vattenmyndighetens rapportering, 2013) lämnades till regeringen i september 2013. Regeringen skickade sedan rapporten på remiss.

Det föreskriftsförslag som ingick i rapporten har därefter reviderats och bearbetats efter remissinstansernas synpunkter men även utefter ny kunskap och utveckling som skett inom området sedan 2013.

Under våren 2016 skickade HaV ut ett omarbetat förslag till en referensgrupp. Synpunkterna som inkommit har sedan beaktats och förslaget bearbetats. Händelsekedjan från regeringsuppdrag till detta författningsförslag finns beskriven i figur 1.

Figur 1 Händelsekedjan från regeringsuppdrag 2012 till författningsförslag 2016

Även i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för 2009-2015 (Vattenmyndigheten Västerhavet vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 2010) finns en åtgärd riktad till den centrala tillsynsvägledningsmyndigheten som innebär att föreskrifter och/eller andra styrmedel ska utvecklas så att utsläppen av kväve och fosfor från små avloppsanläggningar reduceras till de ytvattenförekomster som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status på grund av övergödning. I förslaget till nytt åtgärdsprogram för 2015-2021 kvarstår åtgärden.

I denna rapport lämnas ett författningsförslag som innebär ändringar av befintliga bestämmelser i FMH samt förslag på kompletterande bestämmelser för små avloppsanläggningar (dimensionerade för upp t.o.m. 200 pe.). För de kompletterande bestämmelserna har HaV utgått från föreskriftsförslaget från 2013 (Havs- och vattenmyndighetens rapportering, 2013) samt det allmänna råd om små avloppsanordningar för hushållsspillvatten som beslutades av Naturvårdsverket 2006 och som sedan Havs- och vattenmyndigheten tagit över och omarbetat för att uppfylla kraven i EU:s byggproduktförordning (Havs- och vattenmyndigheten, 2016). I bilaga 3 finns en sammanställning av författningsförslagen och en jämförelse mellan dagens reglering i FMH och de föreslagna bestämmelserna.

Problembeskrivning

Det finns nära en miljon (960 000) fastigheter i Sverige utan anslutning till kommunalt avlopp, varav cirka 700 000 har vattentoalett. Många anläggningar saknar egentlig rening, är felplacerade eller fungerar inte som avsett. Det stora antalet små anläggningar med bristfällig rening medför att de utgör en betydande källa till övergödningen av våra sjöar, hav och vattendrag, samt att de riskerar att förorena dricksvatten och badvatten. Åtgärdstakten för små avloppsanläggningar är låg vilket innebär att det blir allt fler anläggningar som blir äldre och sämre. Regelverket är splittrat, finns i olika lagstiftningar och är öppet för tolkningar, vilket inte gynnar effektivitet och samsyn mellan kommunerna. Andra viktiga aspekter är hushållning med naturresurser, återföring av näringsämnen och hur känslig olika tekniker är för störning och utebliven skötsel. Man måste också beakta vad som är praktiskt möjligt och ekonomiskt rimligt för en enskild fastighetägare.

Påverkan, nationellt och lokalt

Hur stor del av den totala fosforbelastningen till våra vatten som de små avloppen står för är svårt att bedöma. Enligt den senaste beräkningen står de små avloppsanläggningarna för nästan lika mycket utsläpp av fosfor till haven (15 %) som de större kommunala reningsverken (18 %) (Havs- och vattenmyndigheten, 2016). I beräkningarna har man dock inte tagit hänsyn till att en del av den fosfor som släpps ut, från framförallt de markbaserade anläggningarna, fastnar i marken på vägen mot havet (retention). Att det är svårt att bedöma belastningen beror på att det saknas fullständiga uppgifter om antalet anläggningar, vilken teknik de har, var de ligger men även att en vedertagen metod att beräkna retention saknas.

Små avloppsanläggningar kan även ha stor påverkan lokalt. Risk finns att dåligt placerade eller dåligt fungerande avloppsanläggningar kan förorena både dricksvattentäkter och badvatten med smittämnen men också att utsläpp av näringsämnen ger lokala övergödningseffekter. Störst påverkan, både nationellt och lokalt, kommer från de anläggningar som bara har slamavskiljare, och saknar någon egentlig rening. Dessa motsvarar minst 26 %

av det totala antalet avloppsanläggningar med vattentoalett ansluten i Sverige (SMED, 2015).

Dålig funktion även i nya anläggningar

Det senaste året har HaV från flera håll fått indikationer på att även nya anläggningar har driftsproblem som kan innebära att de reduktionskrav som utlovats inte uppnås eller att livslängden blir avsevärt förkortad.¹

Driftsproblemen för nya eller relativt nya anläggningar verkar gälla för de flesta typer av avloppsanläggningar som finns på marknaden. Problemet är allvarligt, dels eftersom avloppsanläggningen inte klarar de miljö- och hälsoskyddkrav som har ställts, dels eftersom konsumenten inte har fått en produkt som har den prestanda som man har betalat för.

Låg åtgärdstakt

Även åtgärdstakten är svår att närmare beräkna då det på nationell nivå saknas statistik. I slutrapporteringen av regeringsuppdraget anges att åtgärdstakten är ca 1-2 % men att den skulle behöva nå upp till 5 % för att vara hållbar på lång sikt (Havs- och vattenmyndighetens rapportering, 2013). Enligt uppgifter från branschen har takten ökat till närmare 3 % de senaste tre åren (Alm, 2016).

I slutrapporteringen (Havs- och vattenmyndighetens rapportering, 2013) föreslog HaV en kombination av olika styrmedel för att öka åtgärdstakten för små avloppsanläggningar till en hållbar nivå. Vi föreslog bindande föreskrifter, en utredning om ett ekonomiskt incitament samt förslag på effektivare prövning och tillsyn. HaV bedömer fortfarande att det behövs ett ekonomiskt incitament i form av en skatt eller avgift för motivera fastighetsägarna att själva ta initiativ till att rätta till sina anläggningar och därmed nå en högre åtgärdstakt på sikt. Konsekvensanalysen som lämnades tillsammans med förslagen 2013 visar att skattebetalare i kommunen och fastighetsägare betalar mycket för den tillsyn som bedrivs för att man ska kunna hitta och ställa krav på de små avloppsanläggningar brister i funktion.

För att minska kostnaderna anser HaV att det behövs mer effektiva styrmedel än tillsyn. Styrmedlen behöver vara mer träffsäkra gentemot de avlopp som orsakar miljöproblemen och leda till att fastighetsägarnas investering går till åtgärder istället för till kommuner och andra myndigheters kostnader för handläggning. Att öka åtgärdstakten till en hållbar nivå kan inte ske enbart genom författningsförändringar. Vi har därför inte föreslagit några ändringar i förordningen som adresserar dessa frågor.

¹ Två rapporter som pekar på detta problem är "Små avlopp med fosforfälla" som tagits fram av Miljösamverkan Halland (Miljösamverkan Halland, 2016) och Avloppsguidens användarförenings rapport om "Metodutveckling för likriktad tillsyn på minireningsverk" från 2015 (Avloppsguidens användarförening, 2015).

En splittrad reglering och bristande samsyn

Idag regleras små avloppsanläggningar främst genom 2 och 9 kap. miljöbalken (MB) och av 12-20 §§ FMH. Vid sidan om dessa författningar finns HaV:s allmänna råd (HVMFS 2016:17) om små avloppsanläggningar för hushållsspillvatten som vägleder myndigheter vid tillsyn och prövning av små avloppsanläggningar. Råden är inte juridiskt bindande utan är öppna för tolkning. Det har saknats samsyn mellan kommunerna som har tolkat råden olika, vilket medfört minskad rättssäkerhet.

Reglerna är således utspridda på olika ställen. En samlad reglering är ett återkommande önskemål från prövnings- och tillsynsmyndigheterna. Denna synpunkt framfördes även av referensgruppen i regeringsuppdraget 2013. Ett införande i FMH ger en fortsatt splittrad och svåröverblickbar reglering medan en egen förordning för små avloppsanläggningar kan möta detta önskemål. En samlad reglering ger också fördelar för den enskilde fastighetsägaren som på ett lättöverskådligt sätt kan sätta sig in i regelverket kring små avlopp.

Problematiskt att koppla villkor som gäller driften till tillståndet

Med dagens reglering saknas en logisk samordning mellan prövningsnivåerna då de största och de minsta anläggningarna i huvudsak är tillståndspliktiga medan de mellanstora är anmälningspliktiga.² Vår översyn gäller dock bara de små avloppsanläggningarna. HaV anser trots detta att det är motiverat att de små avloppsanläggningarna även i fortsättningen ska vara tillståndspliktiga även om vi då inte bidrar till att förbättra anpassningen mellan prövningsnivåerna.

Tillstånd enligt miljöbalken för en verksamhet eller en åtgärd medför en trygghet för verksamhetsutövaren då tillståndet får rättskraft, vilket innebär att tillsynsmyndigheten inte kan ställa ändrade krav på verksamheten om inte särskilda förutsättningar som anges i 24 kap. MB är uppfyllda. Tillståndet gäller mot alla avseende frågor som har prövats i beslutet. Om verksamhetsutövaren har ett tillstånd vet han genom villkoren vilka förutsättningar som gäller framöver och behöver inte oroa sig för nya krav.

Det är självklart viktigt att den som investerar i en ny avloppsanläggning ska kunna känna sig trygg med att de krav som anges i tillståndet gäller. Vi anser därför att anläggandet av en avloppsanläggning med toalettavloppsvatten anslutet ska vara tillståndspliktigt men att driften inte ska innefattas i tillståndet. Utgångspunkten måste vara att en nyanlagd avloppsanläggning ska fungera som avsett. Beroende på anläggningens lokalisering, dimensionering och teknik kan kraven på driften komma att variera. Behovet av att reglera driften kan även förändras över tid beroende på hur anläggningen sköts. För att

²De största anläggningarna (fler än 2 000 pe) tillståndsprövas av länsstyrelsen (28 kap. 1 § miljöprövningsförordningen (2013:251) (MPF)) och de mellanstora anläggningarna (201-2 000 pe) är anmälningspliktiga och prövas av kommunen (28 kap. 2 § MPF). Små avloppsanläggningar är huvudsak tillståndspliktiga och prövningsmyndighet är kommunen (13 § FMH).

detta ska gå att ändra på ett flexibelt sätt är det lämpligare att driften regleras genom tillsynsförelägganden och inte omfattas av tillståndet. Detsamma gäller för generella och övergripande bestämmelser vad gäller driften. Sådana bestämmelser läggs därför lämpligen i föreskrifter och inte i förordningstext. I dagsläget det inte aktuellt med några bestämmelser i föreskrifter, däremot kommer det att tas fram en vägledning för prövning med anledning av detta författningsförslag.

En farhåga som har lyfts under arbetet är att om man skiljer driften från tillståndet så finns det en risk för att tillståndet ses som en typ av lokaliseringsprövning, men att det inte sker någon prövning av funktionen i den processen. Vi delar dock inte den farhågan. På samma sätt som vid en bygglovsprövning så ingår till viss del användningen/driften vid prövningen av anläggandet av avloppsanläggningen. Om någon ansöker om att få anlägga en avloppsanläggning som inte har en tillräcklig reningseffekt ska denna därför inte tillåtas.

Målsättning

Målsättningen med vårt författningsförslag är att samla och förtydliga regelverket kring små avloppsanläggningar för att minska oklarheter i tillämpningen samt öka rättssäkerheten och effektiviteten i kommunernas arbete med prövning och tillsyn. Syftet har även varit att minska problemen med felaktigt anlagda avloppsanläggningar och avloppsanläggningar som inte fungerar som avsett, samt att öka förutsägbarheten för fastighetsägaren om vilka krav som kommer att ställas på nya anläggningar på den aktuella platsen.

Andra ambitioner vi har varit att öka åtgärdstakten och förtydliga smittskyddskraven, men vi har i dessa avseenden inte lyckats komma fram till några författningsförslag som ger ett önskvärt resultat utan oacceptabla effekter.

I slutrapporten till regeringen 2013 fanns ett förslag om övergångsbestämmelser genom vilket alla äldre avloppsanläggningar skulle tvingas söka nytt tillstånd. Denna möjlighet att kräva in tillståndsansökningar förutsätter dock att driften för anläggningen inkluderas i tillståndet enligt miljöbalken. HaV har efter noggrant övervägande kommit fram till att nackdelarna med att inkludera driften i tillståndet överväger fördelarna. Tillsynsmyndighetens möjlighet att prioritera sin tillsyn utifrån risk för påverkan skulle delvis sättas ur spel när en stor mängd av ansökningar för gamla och ofta dåligt fungerande anläggningar skulle behöva hanteras. Samtidigt innebär villkor kopplade till ett avloppstillstånd enligt miljöbalken att det krävs omprövningar för att ändra dem. Vidare riskerar verksamhetsutövaren/fastighetsägaren åtal för brott mot villkoren. HaV gör bedömningen att det istället behövs ett ekonomiskt incitament i form av en skatt eller avgift för att nå en högre åtgärdstakt på sikt. Ett sådant styrmedel behöver vara träffsäkert gentemot de avlopp som orsakar miljöproblemen och stödja att fastighetsägarnas investering går till nytt avlopp istället för till kommunens handläggning. Mer om för- och nackdelar med att inkludera driften i tillståndet finns på s. 26-28.

I slutrapporten 2013 fanns också förslag på smittskyddskrav. Även i denna fråga har vi varit tvungna att konstatera att nackdelarna med att föra in smittskyddskrav i författningstext överväger fördelarna. Vilket t.ex. beror på att det saknas konsensus kring vilka indikatororganismer som bör väljas och hur halt- eller reduktionskrav ska utformas. För att minska risken för smittspridning kan lokaliseringen av utsläppspunkten eller utsortering av toalettavloppsvatten vara viktigare än hur stor reduktionen är i anläggningen. Vidare kan - trots en god medelreduktion - tillfällig tillförsel av smittämnen resultera i betydande utsläpp och det är därför viktigt att ha fler barriärer än bara reduktion i anläggningen. Det innebär att ett i författning fastslaget krav på smittskyddsreduktion kan medföra att inte tillräckligt stor hänsyn kan tas till de lokala förutsättningarna på platsen vid provning av en ny avloppsanläggning. Mer om svårigheterna att förtydliga smittskyddskraven finns **under rubriken** ”Kriterier för känslig utsläppspunkt, krav på reduktion, utsläppshalter och provtagning med avseende på hälsoskydd” på s. 55.

Förväntade effekter av nya regler

Vi förutser att vårt författningsförslag kommer ha positiva effekter genom att det:

- ökar samsynen mellan de kommunala prövningsmyndigheterna
- minskar osäkerheten i tillämpningen för prövningsmyndigheterna och därigenom ger en effektivare handläggning av ärenden
- ökar förutsägbarheten för fastighetsägare – vilket reningskrav behöver en anläggning på en viss plats uppnå
- slår fast reningskrav som är anpassade till risken för påverkan från avloppsanläggningen
- ökar säkerheten i att nya anläggningar också på sikt levererar den hälso- och miljönytta som förutsatts vid tillståndsgivningen
- anpassar kraven på avloppsanläggningarna till deras storlek och därmed vilken risk de bedöms medföra.

Ökad samsyn, tydlighet och förutsägbarhet

Vi föreslår en tydligare reglering med bindande regler som på sikt kommer att ersätta de allmänna råden (Havs- och vattenmyndigheten, 2016). Det minskar utrymmet för olika tolkningar och göra tillämpningen mer rättvis. HaV kommer som ett komplement till författningsregleringen att ge ut en vägledning för provning som beräknas vara klar i oktober 2017. Med vägledningen och den nya förordningen kommer kommunerna ha bättre förutsättningar för att bedöma och handlägga ärenden på ett mer likartat sätt än vad som nu sker.

En uppdaterad och utförlig vägledning ger också förutsättningar för bättre motiverade beslut vilket i sin tur leder till en större rättssäkerhet och en ökad tydlighet och förutsägbarhet för fastighetsägare, verksamhetsutövare, tillverkare och entreprenörer om vilka skyddsnivåer och regler som gäller.

För att få en ökad nationell samsyn i frågan om vilka områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten så föreslår vi ett utpekande av dessa känsliga områden. Utpekandet bör göras utifrån ett gemensamt nationellt beslutsunderlag som tar hänsyn till risken för påverkan och kan ske på regional eller kommunal nivå.

I dagsläget är utpekande av områden för hög skyddsnivå frivilligt för kommunerna och något gemensamt beslutsunderlag finns inte. Många i referensgruppen har påpekat fördelarna med att områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten pekas ut. Ett utpekande skulle innebära att det blir tydligare för verksamhetsutövare och branschen vilka krav som kommer att ställas på nya anläggningar.

Reningskrav som är anpassade till risken för påverkan

Förslaget innebär att reningskravet för fosfor höjs för anläggningar där risken för påverkan från avloppsanläggningens utsläpp är stor, medan fosforkravet sänks i de områden där risken för påverkan är liten. I avsaknad av vägledning och bedömningsunderlag är det i dagsläget svårt att vid prövning ta hänsyn till markretention, dvs. den retention som sker i mark efter avloppsanläggningen, och det är troligt att risken hittills generellt har överskattats när det gäller påverkan av fosfor från små avlopp. Detta innebär att kraven på rening inte har differentierats i tillräckligt hög grad, vilket bedöms vara mindre kostnadseffektivt än vad det borde vara. En bättre anpassning av anläggningen till förutsättningarna på platsen ger störst fördelar ur såväl ekonomisk som hälso- och miljömässig synvinkel.

HaV föreslår **att begreppet ”områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten” införs** och att sådana områden pekas ut. Vid utpekandet ska bland annat hänsyn till retention i mark tas och en bedömning göras av vilken risk det finns att fosfor från avloppsanläggningar påverkar närmaste vattendrag negativt.

För att det ska vara möjligt att peka ut områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten kommer HaV att ta fram vägledning³. Vårt förslag på kriterier för att ett område ska bedömas som känsligt för utsläpp av toalettavloppsvatten är:

- Avloppsanläggningar riskerar att påverka en vattenförekomst som inte uppnår eller riskerar att inte uppnå miljö kvalitetsnormen för vatten med avseende på fosfor.
- Utsläpp från avloppsanläggningen riskerar att påverka ett skyddat vattenområde där utsläpp kan ha negativ inverkan på skyddsvärdena. Exempel på skyddade områden som skulle kunna påverkas är, vattenskyddsområden, naturreservat eller Natura 2000-områden.

³ HaV har i den årliga utlysningen av medel till projekt inom området små avloppsanläggningar sedan 2014 gett medel till framtagande av ett GIS-stöd som bland annat kan användas för att uppskatta risken för påverkan av fosfor från små avloppsanläggningar. GIS-stödet kommer att vara klart i en första version i september 2016.

Säkerställande av anläggande och drift

För att komma till rätta med det problem med felinstallationer och driftsproblem som finns för små avloppsanläggningar innebär förslaget krav på:

- en viss kunskapsnivå hos de som anlägger och kontrollerar avloppsanläggningar, vilket kan ske genom att införa krav på certifiering och ackrediterade kontrollorgan
- återkommande kontroll av anläggningarna vilket skulle leda till att konsumenter, tillverkare, leverantörer, anläggare och tillsynsmyndigheter blir uppmärksammade på produkter som inte klarar reningskraven under drift.

Om funktionen inte kontrolleras kommer ingen av parterna att få återkoppling på hur anläggningen fungerar i verkligheten och förbättringar kommer troligen att utebli. Då kommunernas tillsyn ofta är fokuserade på fastigheter som helt saknar längre gående rening eller har mycket gamla avloppsanläggningar görs sällan tillsyn på nyare anläggningar. Man kan därför inte räkna med att man genom tillsyn kommer att upptäcka mer än en bråkdel av de anläggningar som inte fungerar som avsett.

Små avloppsanläggningar är ofta placerade i relativ närhet av den egna eller grannens dricksvattentäkt. När man prövar anläggningens placering så utgår man från en fungerande anläggning, men om anläggningen inte längre fungerar som avsett finns det risk att förorening av t.ex. närliggande dricksvattenbrunnar sker. Anläggningar som är anlagda på rätt sätt och som kontinuerligt kontrolleras skulle därför utöver ett allmänt recipientskydd även ge en ökad säkerhet mot förorening av dricksvattentäkter, badplatser och andra platser där människor och djur kan komma i kontakt med avloppsvattnet.

Högre krav på större anläggningar

Avloppsanläggningar som är dimensionerade för mer än 50 pe har mer gemensamt med större kommunala anläggningar vad gäller teknik, drift och dimensionering än med de allra minsta avloppsanläggningarna.

Förslaget innebär högre krav på avloppsanläggningar som är dimensionerade för 51-200 pe vad det gäller undersökning vid lokalisering och kontroll av drift. Detta eftersom en anläggning som är dimensionerad för mer än 50 pe ger ett större punktutsläpp vilket innebär en större risk för olägenhet när den inte fungerar som avsett.

Avgränsningar

I detta förslag finns inga särskilda regler för anläggningar med spillvatten från mindre verksamheter som t.ex. frisörer, bagerier etc. Anledningen är att detta spillvatten kan skilja sig från hushållspillvatten både i mängd och i sammansättning, vilket innebär svårigheter att införa generella regler som fungerar för alla typer av verksamheter. Enligt 13 § FMH är de fortfarande

tillstånds- eller anmälningspliktiga och av 14 § FMH framgår när förändringar av denna typ av verksamheter ska anmälas.

Reduktionskrav och andra särskilda krav som kan behöva ställas på mindre verksamheter får regleras i tillstånd och föreläggande om drift i varje enskilt fall. Däremot föreslås även avloppsanläggningar för mindre verksamheter omfattas av vilka uppgifter en ansökan ska innehålla, krav på skyddsavstånd, anläggandet och bestämmelser om certifierad entreprenör samt kontroll av ackrediterat kontrollorgan.

Förslag till bestämmelser om toaletter med tillhörande uppsamlade delar som inte är vattenspolande som t.ex. mulltoaletter, förbränningstoalletter, urinseparatorerande torrtoaletter eller liknande finns inte heller med i detta förslag. Hanteringen av restprodukterna från dessa regleras i 15 kap. MB om avfall för vilket Naturvårdsverket har tillsynsvägledningsansvar. I vägledningen för prövning av små avloppsanläggningar behöver dock detta område belysas.

Övriga nödvändiga författningsförändringar

HaV:s uppdrag har begränsats till att omfatta förslag till ändringar i FMH. Vi har dock under arbetet med FMH uppmärksammat några andra behov av författningsändringar som regeringen bör se över.

Byta begreppet avloppsanordning mot avloppsanläggning

I den nu föreslagna regleringen så används begreppet avloppsanläggning. I 9 kap. 7 § MB används istället begreppet avloppsanordning. Detta bör ses över så att samma begrepp används genomgående.

Reglera utsläpp av annat orenat avloppsvatten

Förslaget innebär att 12 § FMH ändras så att det blir tydligt att förbudet att släppa ut toalettavloppsvatten enbart gäller små avloppsanläggningar och inte orenat avloppsvatten enligt 9 kap. 2 § 2-4 (kylvatten, dagvatten, avvattning av begravningsplats) samt bräddning från större reningsverk och ledningsnät. I sin nuvarande utformning kan 12 § FMH uppfattas som att bräddning från reningsverk och ledningsnät är förbjuden, men detta har i praktiken varit omöjligt att tillämpa så som spillvattennätet har konstruerats under åren. För att uppfylla kraven i avloppsdirektivet (91/271/EEG) behöver frågan om utsläpp av avloppsvatten från spillvattennätet omhändertas och regleras på annat sätt än genom 12 § FMH.

Dagvatten behöver regleras särskilt

Förslaget innebär också att 13 § ändras så att anläggandet av reningsanläggningar för dagvatten inte är anmälningspliktigt. Det innebär inte att myndigheten anser att detta ska vara oreglerat, utan att denna fråga behöver regleras på ett särskilt sätt.

Med denna ändring tror vi att man kan uppnå en större tydlighet inom såväl tillsynsområdet små avlopp som vid prövning och tillsyn av annat avloppsvatten.

Ändringar i miljötillsynsförordningen

Av miljötillsynsförordningen (2011:13) framgår att HaV ska ge tillsynsvägledning i frågor om enskilda avlopp, vi anser att det bör ändras så att det klart framgår att HaV har tillsynsvägledningsansvaret för små avloppsanläggningar, dimensionerade för upp till och med 200 pe, som tar emot hushållspillvatten. Motivering till varför begreppet enskilda avlopp bör bytas mot små avloppsanläggningar finns på s. 22.

Ändringar i förordningen om miljöstraffavgift

Den befintliga bestämmelsen i 3 kap. 1 § i förordningen om miljöstraffavgifter (2012:259) behöver ändras på så sätt att 3 punkten i paragrafen stryks, en ny paragraf med hänvisning till 14 § behöver läggas till och ordet inrätta behöver då ändras till anlägga.

Förtydliga handläggningsregler för små avloppsanläggningar

Slutligen anser HaV att det bör införas bestämmelser som tydliggör vilka handläggningsregler i FMH och MB som ska gälla för små avloppsanläggningar.

Pågående projekt som underlättar införandet av författningsförslagen

HaV beviljade under våren 2016 medel till ett antal utvecklingsprojekt som kommer att kunna underlätta införandet av författningsförslagen. Exempel på sådana projekt:

- IVL har fått medel för att undersöka möjligheten att i Sverige implementera ett tyskt system för digital rapportering av kontroll av avloppsanläggningar. Systemet kallas Diwa (Digitales Wartungsprotokoll) och har utvecklats och varit i drift under många år i Tyskland.
- WSP har fått fortsatta medel till att ta fram ett nationellt GIS-stöd för prövning av små avloppsanläggningar.
- JTI har fått medel till en förstudie för att utreda hur framtagande och uppdatering av faktablad om markbaserade anläggningar skulle kunna organiseras. Faktablad som bland annat innehåller typritningar för markbäddar och infiltrationer finns redan idag men är föråldrade och i behov av uppdatering.

Förslag på ändringar och tillägg i FMH

Definitioner

Definitionerna behöver finnas i förordningstext eftersom de är viktiga för betydelsen av bestämmelserna och inte finns definierade i annan lagstiftning.

1 personekvivalent (pe) motsvarar den mängd nedbrytbart organiskt material som har en biokemisk syreförbrukning på 70 gram löst syre per dygn under sju dygn (BOD₇) eller 60 gram löst syre per dygn under fem dygn (BOD₅).

Avloppsanläggning: de samverkande komponenter som ingår i en komplett anläggning vars syfte är att leda, behandla eller samla upp spillvatten, såsom t.ex. rörledningar, slamavskiljare, slutna tankar, infiltrationer, markbäddar och reningsverk. Till anläggningen räknas dock inte de rör inomhus som leder spillvattnet till den behandlande eller uppsamlade komponenten, detta gäller oavsett om avloppsanläggningen ligger inomhus eller utomhus. Definitionen innebär att torrtoaletter inte ingår i begreppet avloppsanläggning.

Avloppsfraktion: avloppsslam, urin, fekalier, innehåll i slutna tankar, förbrukat material från fosforfallor och övriga liknande restprodukter.

Behandlar: med behandlar avses i dessa bestämmelser både uppsamling och rening inklusive utsläpp.

BDT-avloppsvatten: bad-, disk- och tvättavloppsvatten, i vilket det också ingår vatten från dusch.

Hushållspillvatten: spillvatten från bostäder och serviceinrättningar, vilket till övervägande del utgörs av toalettavloppsvatten samt BDT-avloppsvatten. I begreppet ingår även hushållsliknande spillvatten från arbetsplatser, kontor, restauranger, allmänna inrättningar etc.

Infiltrationsyta: den yta där den aktiva biohuden utvecklas i övergångszonen från spridningslager mot underliggande infiltrationsmaterial.

Område känsligt för påverkan från toalettavloppsvatten: Område som enligt Z § har pekats ut som känsligt för påverkan från toalettavloppsvatten.

Små avloppsanläggningar: avloppsanläggningar dimensionerade för upp till och med 200 pe.

Spillvatten: avloppsvatten från bad- disk och tvätt i främst hushåll, avloppsvatten från vattentoalett och avloppsvatten från verksamheter.

Spridningslager: den del av en infiltration eller markbädd där avloppsvatten sprids ut innan det tränger ner i infiltrationsytan.

Toalettavloppsvatten: avloppsvatten från vattentoalett. Toalettavloppsvatten som är hygieniserat eller på annan sätt behandlat och där syftet är att återföra näringsämnen till åkermark ingår inte i begreppet toalettavloppsvatten.

Vattentoalett: toalett konstruerad för att med hjälp av spolvatten transportera bort urin och fekalier. Toalett där små mängder vatten används i rengöringssyfte ingår inte i begreppet vattentoalett. Vakuumtoaletter ingår i begreppet vattentoalett.

12 §

Bestämmelserna i 12-16 e och 18-20 §§ ska tillämpas på avloppsanläggningar som inte kräver tillstånd eller anmälan enligt miljöprövningsförordningen (2013:251).

Bestämmelserna i 13 § första och andra styckena gäller inte om avloppsanläggningen enbart är avsedd att föra avloppsvattnet till en allmän avloppsanläggning.

Bestämmelserna i 16 d-e gäller inte avloppsanläggningar som behandlar eller samlar upp spillvatten som inte är hushållsliknande och som inte omfattas av miljöprövningsförordningen (2013:251).

Motiv

Det saknas i dagsläget en rättslig definition av begreppen enskilda avlopp och små avloppsanläggningar. I FMH förekommer dessutom både begreppen avloppsanläggning och avloppsanordning utan någon närmare definition eller särskiljning.

I Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd (HVMFS 2016:17) används begreppet små avloppsanordningar medan begreppet små avloppsanläggningar anges i Handboken (2008:3). I handboken (s. 8) anges att en rimlig tolkning kan vara att begreppet avloppsanordning innefattar rörledningar, slamavskiljare, tankar, infiltrationsanordningar och liknande anordningar som ingår i den kompletta anordningen.

I 2 § lagen om allmänna vattentjänster (2006:412) (LAV) har man definierat allmän va-anläggning och enskild anläggning. Allmän va-anläggning är en anläggning för vilken en kommun har ett rättsligt bestämmande inflytande och en enskild anläggning är en va-anläggning eller annan anordning för vattenförsörjning eller avlopp som inte ingår i en allmän va-anläggning. Här är det alltså den organisatoriska formen, dvs. huvudmannskapet, som avgör. Men ett enskilt avlopp, så som begreppet kommit att användas, kan även drivas inom ramen för en allmän va-anläggning. Det gemensamma för de små

avloppsanläggningarna är att de, oavsett organisatorisk form, prövas och handläggs av kommunernas miljönämnder. Begreppet omfattar anläggningar där såväl privatpersoner, samfälligheter eller en va-huvudman (enligt LAV) är verksamhetsutövare.

För att råda bot på den begreppsförvirring som råder föreslår HaV förändringar på så sätt att begreppet små används istället för enskilda och att begreppet anordning ersätts med anläggning, alltså små avloppsanläggningar. Med små avloppsanläggningar avses anläggningar dimensionerade upp till och med 200 pe.

Bestämmelserna i 15-16 e och 18-20 §§ är tillämpliga på små avloppsanläggningar som behandlar hushållspillvatten. Med hushållspillvatten avses spillvatten som kommer från bostäder och serviceinrättningar, vilket till övervägande del utgörs av toalettavloppsvatten samt bad-, disk- och tvättavloppsvatten (s.k. BDT-avloppsvatten). Det väsentliga är inte var detta avloppsvatten uppstår, utan vad det innehåller. Bestämmelserna i 15-16 c och 18-20 §§ ska tillämpas på anläggningar som tar emot spillvatten som inte är hushållsliknande som t.ex. avloppsvatten från frisör, biltvätt och bageri om det kan sägas motsvara upp till 200 pe. Bestämmelserna är inte tillämpliga på anläggningar för dagvatten och annat avloppsvatten i 9 kap. 2 § 2-4 MB eller för anläggningar som är dimensionerade för mer än 200 pe eftersom de omfattas av anmälnings- eller tillståndsplikt enligt MPF.

I tidigare lydelsen av FMH har det funnits en tillämpningsregel i 15 §. I detta förslag så har vi dock samlat tillämpningsreglerna i 12 § FMH. I remissvaren från referensgruppen inkom synpunkter på att den sista delen av tidigare 15 § FMH är oklar. Bland annat att ordet *enbart* bör flyttas. Vi har dock övervägt att ta bort sista delen av 15 § FMH med hänsyn till att den är otydlig och att tillämpningsområdet har varit oklart. Vid närmare övervägande har vi därefter sett att det finns risk att ett borttagande av bestämmelsen kan få betydande konsekvenser så vi har därför endast föreslagit en justering i enlighet med synpunkterna från referensgruppen.

Med *behandlar* avses i dessa bestämmelser både uppsamling och rening inklusive utsläpp.

Ny 12 a §

Inom områden utpekade som känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten enligt X § är det förbjudet att till mark, grund- eller ytvatten släppa ut såväl renat som orenat toalettavloppsvatten eller urin. Prövningsmyndigheten får medge undantag från förbudet i första stycket om särskilda skäl föreligger.

Inom övriga områden är det förbjudet att till mark, grund- eller ytvatten släppa ut toalettavloppsvatten eller urin som inte har genomgått längre gående behandling än slamavskiljning eller motsvarande.

Motiv

Enligt övergångsbestämmelserna träffar bestämmelsen endast befintliga anläggningar som inte har tillstånd eller har anmälts för den 1 januari 2017 samt nya anläggningar som anläggs därefter. Förslaget innebär att en förhöjd nivå för miljöskydd införs; områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten. Att införa detta nya begrepp istället för att behålla hög och normal skyddsnivå är ett medvetet val. Eftersom kriterierna för skyddsnivåerna och reduktionskraven föreslås ändras så bedömer vi att det blir enklare med nya begrepp för att tydliggöra denna skillnad och att man inte riskerar att tillämpa gamla bestämmelser och allmänna råd.

HaV:s bedömning är att det generellt sett är skäligt att inte tillåta nya utsläpp från vattentoaletter från hus som inte tidigare har haft vattentoalett eller vid nybyggnation, inom områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten. Vanligtvis är kostnaden för att installera skilda system för toalett- och BDT-avloppsvatten inte avsevärt mycket högre när man bygger nytt eller installerar vattentoalett där det inte tidigare har funnits. Vattentoalett med uppsamling i slutna tank är enligt förslaget tillåtet men vattentoaletten bör vara extremt snålpolande för att minska antalet transporter. Andra möjliga lösningar inom ett känsligt område är torrtoalett om det finns förutsättningar för att omhänderta avfallet på ett godtagbart sätt.

Prövningsmyndigheten måste göra en prövning i det enskilda fallet även om området är utpekad som känsligt men kan inte göra generella undantag för ett helt område. Om förutsättningarna på den specifika platsen skiljer sig från förutsättningarna som legat till grund för bedömningen av områdets generella känslighet kan det finnas skäl att göra undantag.

Kravet på att avloppsvatten från en vattentoalett inte får släppas ut skulle även kunna formuleras som att det krävs en 100-procentig utsläppsreduktion av smitt- och näringsämnen från vattentoalett. Kravet skulle då bli mer teknikneutralt men enligt vår bedömning inte lika tydligt.

Paragrafen innebär att förbudet omfattar utsläpp från såväl befintliga anläggningar som inte är prövade eller bedömda som nytillkommande små anläggningar med utsläpp från vattentoalett samt urin.

Paragrafen är inte avsedd att tolkas som att en fullgod avloppsanläggning måste vara försedd med en konventionell slamavskiljare utan syftar till att en lägstanivå ska uppnås. Avsikten är man måste ha rening som överstiger effekten av en slamavskiljning, dvs. att det räcker inte att enbart plocka bort fast substans, partiklar etc. **Formuleringen ”längre gående behandling än slamavskiljning *eller motsvarande*” syftar till att öppna upp för avloppsanläggningar som är konstruerade på andra sätt än med en konventionell slamavskiljare.**

Efter att ha tagit del av remissvaren som kom in till regeringen i samband med regeringsuppdraget 2013 såg vi att många miljöinspektörer var kritiska till det ursprungliga förslaget att ta bort paragrafen. Detta främst eftersom ett förbud tydligt signalerar att en efterföljande rening krävs. Därför skulle det vara en pedagogisk fördel att ha kvar 12 §. Det sänder fel signaler om den tas bort.

I Sverige saknar fortfarande minst 26 % av de fastigheter som har vattentoalett längre gående rening än slamavskiljning, detta motsvarar 180 000 fastigheter. För ytterligare 9 % är den efterföljande reningen okänd. (SMED, 2015) Det är angeläget att dessa bristfälliga avlopp åtgärdas så snart som möjligt. HaV anser att det ur detta perspektiv är viktigt att ha kvar en förbudsregel som också kan ge stöd till kommunerna i deras tillsynsarbete.

Vårt förslag är en ny och tydligare formulering av 12 § som innebär att de **svårtolkade termerna "vattenområde" och "tätbebyggelse" tas bort**. Det blir därmed förbjudet att släppa ut orenat toalettavloppsvatten och urin både i **mark och i "vattenområde" vilket innebär att risken för t.ex. förorening av grundvatten beaktas**. Bestämmelsen har i sin nuvarande utformning också uppfattats som att bräddning från reningsverk och ledningsnät är förbjuden men detta har i praktiken varit omöjligt att tillämpa. Vi anser därför att skrivningen bör förtydligas.

Paragrafen har tidigare inneburit att utsläpp av annat orenat avloppsvatten än toalettavloppsvatten från tätbebyggelse är förbjudet. Men vår bedömning är att övrigt orenat avloppsvatten som t.ex. BDT-avloppsvatten vanligtvis inte orsakar sådana olägenheter att det finns skäl att i författningstext meddela ett totalt förbud. Om förbud skulle behövas kan 9 kap. 7 § MB användas vid tillsyn.

För små anläggningar upp till 200 pe är inte syftet med paragrafen att helt förbjuda bräddning. Detta bör istället regleras i föreläggande om drift med utgångspunkt från de lokala förhållandena. Avsikten är att reglera anläggningar i normal drift, inte driftsstörningar.

Utsläpp av toalettavloppsvatten till en stenkista, åkerdränering eller motsvarande blir med den nya formuleringen inte tillåtet. Syftet med att släppa avloppsvattnet till en stenkista eller åkerdränering är inte att rena avloppsvattnet utan att bli kvitt det. Vidare är utsläppet okontrollerat. Eftersom reningen i denna typ av anläggningar är dålig finns en påtaglig risk att det orenade avloppsvattnet förorenar grundvattnet. Paragrafen träffar inte äldre typer av avloppsanläggningar som är prövade eller bedömda som t.ex. sandfilterbrunnar. För att ställa ytterligare krav på dem kan kommunerna bland annat tillämpa 2 kap. 3 och 7 §§ samt 9 kap. 7 § MB.

I förslaget finns ingen möjlighet till undantag eftersom vår bedömning är att en efterföljande rening efter slamavskiljaren alltid är skälig att kräva både ur ett miljö- och ur ett hälsoskyddsperspektiv vid utsläpp av toalettavloppsvatten.

Som framgår ovan av förslag till definition av toalettavloppsvatten ingår inte toalettavloppsvatten som är hygieniserat eller på annat sätt behandlat och där syftet är att återföra näringsämnen till åkermark. På samma sätt är det tillåtet att återföra hygieniserad urin.

Paragrafen är inte straffsanktionerad och det är inte heller HaV:s avsikt att föreslå någon sådan sanktion.

Att införa en miljösanktionsavgift (MSA) för utsläpp av orenat toalettavloppsvatten, som har föreslagits av några i referensgruppen, skulle innebära svårigheter. Det miljösanktionssystem som finns bygger idag på att sanktion kan utgå om verksamhetsutövaren aktivt bryter mot en bestämmelse. För att införa MSA ska det vara enkelt att konstatera att en överträdelse har

skett samt att utrymmet för subjektiva bedömningar ska vara litet. Överträdelse av 12 a § om utsläpp av orenat toalettavloppsvatten är inte av den karaktären att det för den enskilde skulle vara uppenbart att vederbörande bryter mot bestämmelsen.

13 §

Det krävs tillstånd för att

1. anlägga en avloppsanläggning som toalettavloppsvatten eller urin ska anslutas till,
2. ansluta toalettavloppsvatten eller urin till en befintlig avloppsanläggning som före anslutningen inte hade toalettavloppsvatten eller urin anslutet,
3. öka belastningen på en befintlig tillståndsgiven anläggning så att dygnsflödet för vilket anläggningen är tillståndsgiven varaktigt överskrids, eller
4. ändra lokaliseringen av komponenter i en tillståndsgiven avloppsanläggning.

Det krävs anmälan till den kommunala nämnden för att anlägga en annan avloppsanläggning, för behandling av annat sådant spillvatten eller annan flytande orenlighet, än som avses i första stycket.

En ansökan om tillstånd enligt första stycket ska prövas av den kommunala nämnden. Ansökan prövas dock av generalläkaren i de fall generalläkaren utövar tillsyn över anläggningen.

Om det behövs för att skydda människors hälsa eller miljön får en kommun meddela föreskrifter om att det i stället för anmälan krävs tillstånd för att inom vissa delar av kommunen anlägga en sådan anläggning som avses i andra stycket.

Motiv

I HaV:s redovisning av regeringsuppdraget om små avlopp (Havs- och vattenmyndighetens rapportering, 2013) föreslogs en ändring som skulle innebära att det krävs tillstånd även för driften av en avloppsanläggning som en eller flera vattentoaletter ska anslutas till. HaV föreslog även övergångsbestämmelser som skulle medföra att avloppsanläggningar som har tillstånd enligt hälsoskyddslagen eller miljöskyddslagen ska vara föremål för ansökan om nytt tillstånd inom 10 år från att bestämmelserna vunnit lagakraft. De anläggningar som saknar tillstånd föreslogs vara förbjudna efter sju år från att bestämmelserna vunnit lagakraft.

De fördelar som vi har identifierat med att driften ska vara tillståndspliktig är:

- Små avloppsanläggningar likställs med vad som gäller för övrig miljöfarlig verksamhet.
- Ett tillstånd som inkluderar driften innebär en större trygghet för verksamhetsutövaren då man i samband med tillståndet får samtliga villkor klart för sig även när det gäller driften. Tillståndet med villkor ger även rättskraft. Rättskraften innebär att tillsynsmyndigheten inte kan ställa ändrade krav på verksamheten om inte särskilda förutsättningar som anges

i 24 kap. MB är uppfyllda. Om verksamhetsutövaren har ett tillstånd kan han därför veta vilka förutsättningar som ska gälla framöver genom villkoren och inte behöva oroa sig för nya krav.

Nackdelar med att driften ska vara tillståndspliktig samt skäl för att istället reglera driften genom tillsyn (främst i form av föreläggande om försiktighetsmått och skyddsåtgärder):

- Det är inte ändamålsenligt att likställa små avloppsanläggningar med de verksamheter och åtgärder som anges i miljöprövningsförordningen (MPF). Små avloppsanläggningar är en speciell typ av miljöfarlig verksamhet som skulle kunna hanteras annorlunda vid prövning. Det kan även påpekas att för både verksamheter som är betecknade med anmälningsskyldighet C i MPF och för s.k. U-verksamheter regleras driften genom förelägganden utan att man anser att rättssäkerheten är åsidosatt.
- En konsekvens av att kräva tillstånd även till driften skulle vara att fastighetsägare med äldre avloppsanläggningar därmed blir tvungna att aktivt söka tillstånd. Detta är en åtgärd som förvisso skulle kunna innebära ökad åtgärdstakt, men som också förmodligen skulle kunna innebära en massiv ansökningstopp vid tidpunkten för när bestämmelsen träder i kraft. Vidare skulle förmodligen många fastighetsägare söka om tillstånd för sin befintliga anläggning vilken i många fall antagligen resulterar i att tillsynsmyndigheten avslår ansökan. Kommunen måste då ändå tillämpa tillsynsverktygen (förelägga eller förbjuda) för att få någon förbättring tillstånd. Administrationen kan förväntas bli omfattande.
- En nackdel med att göra driften tillståndspliktig med därtill tvingande övergångsbestämmelser om att söka tillstånd, är också att tillsynsmyndigheten inte ges möjlighet att prioritera efter de lokala förhållandena och utifrån detta rikta information och stöd till fastighetsägarna samt ställa krav genom tillsynsbeslut.
- En annan nackdel med att villkora avloppstillstånd avseende driften är att om det behövs förändringar så måste man ta hänsyn till omprövningsreglerna i 24 kap. MB. Dessa gäller generellt och är inte tänkta i första hand för små avloppsanläggningar. Omprövning av många anläggningar kommer troligen att behövas då det finns indikationer på att även nya anläggningar inte fungerar som avsett. För tillsynsmyndigheterna innebär detta en betungande hantering, som blir enklare om enbart anläggandet är tillståndspliktigt. Då man kan fortsätta med tillsynsverktygen för att komma åt de gamla bristfälliga anläggningarna. Det kan vara bättre att reglera mindre i tillståndet och istället hantera **ärendena mer som "bygglov" för anläggningen med lokaliseringsprövning** och bestämmande av dimensionering och vilken teknik som är lämplig. I samband med tillståndsbeslutet kan prövningsmyndigheten förelägga om försiktighetsmått som reglerar uppstart. Efter kontroll skulle ett nytt föreläggande kunna beslutas, som gäller den framtida driften, om det är motiverat. Ett sådant beslut kan dessutom skrivas in i fastighetsregistret för

att gälla även mot en ny verksamhetsutövare. Denna handläggning tillämpas redan av några kommuner t.ex. Uddevalla. Enligt uppgift är den enda nackdelen med det förfarandet att fler beslut behöver fattas.

- Ytterligare ett skäl till att förespråka reglering av driften via förelägganden är att skötselanvisningar från leverantören kan ändras. Detta kan få till följd att vissa villkor blir inaktuella. Det kan vara lättare att ändra förelägganden än att ompröva villkor.
- Villkor i tillstånd som gäller driften kan vid överträdelse vara ett miljöbrott och verksamhetsutövaren kan då riskera åtal. Det kan anses vara orimligt tuffa konsekvenser för en person som inte bedriver yrkesmässig verksamhet.
- Driften reglerad direkt genom villkor i tillstånd innebär även nackdelar för verksamhetsutövaren som kan ha intresse av att lättare kunna få ändrat villkor som är för hårda eller som har spelat ut sin roll.

Vid en avvägning av för- och nackdelar anser vi att 13 § FMH inte bör formuleras på så sätt att även driften blir tillståndspliktig. Detta i motsats till vad vi tidigare framförde i regeringsuppdraget. I och med att driften inte görs tillståndspliktig, utan bara anläggandet, behövs heller inga övergångsbestämmelser för gamla anläggningar som redan är anlagda. Vårt att notera är att detta innebär att innebörden av paragrafen i princip kvarstår i punkt 1 – **”inrätta” ersätts med ”anlägga”, ”avloppsanordning” ersätts med ”avloppsanläggning”**, men det är fortfarande det fysiska anläggandet av avloppsanläggningen som avses. I rättspraxis har dock hittills prövningen inte avgränsats till enbart inrättandet/anläggandet utan det finns domar där tillstånd till en anläggning beviljats i efterhand, även efter att själva inrättandet skett. Det är också i dagsläget mer regel än undantag att de kommunala tillståndsmyndigheterna kopplar villkor för driften till tillståndet, vilket accepterats av högre instanser. Det innebär att det krävs ett ändrat förhållningssätt i hur lagstiftningen tillämpas för att få de förväntade effekterna av förslaget.

Flera remissinstanser har menat att driften av en avloppsanläggning bör följa fastigheten och inte vara knuten till person. Genom att ett föreläggande om skötsel och drift kan riktas till fastighetsägaren och skickas till inskrivningsmyndigheten för inskrivning i fastighetsregistret följer föreläggandet fastigheten. Det blir därmed tydligt vid t.ex. ägarbyte vilka krav som gäller avloppsanläggningen och den nya ägaren kan lätt få kännedom om detta. Det finns dock ingen skyldighet för tillsynsmyndigheten att skicka föreläggandet till inskrivningsmyndigheten.

Att tillföra toalettavloppsvatten till en anläggning som inte tidigare haft vattentoalett ansluten ska enligt föreliggande förslag fortfarande vara tillståndspliktig. I praktiken har 13 § använts för ärenden där man redan har tillstånd för en anläggning för vattentoalett och BDT-avloppsvatten och sedan vill bygga ut och ansluta ytterligare en eller två vattentoaletter till anläggningen. I vårt förslag har paragrafen ändrats så att det blir tydligt att den

gäller för fall där man vill ansluta en vattentoalett till en avloppsanläggning för BDT-avloppsvatten som sedan tidigare är anmäld och anlagd och som inte tidigare är prövad för eller belastad av en vattentoalett.

Med en uppdelning mellan tillstånd för anläggande respektive föreläggande om drift och skötsel blir det tydligare att tillståndet reglerar vad som är centralt för själva anläggandet dvs.:

- lokalisering
- dimensionering
- teknik

Tillståndsplikt kan utöver nyanläggning av avlopp uppkomma för åtgärder på befintliga anläggningar som går utanför givet tillstånd. Det är då att se som en nyanläggning. Exempel på tillståndspliktiga åtgärder:

Punkt 1- teknik

- byte av reningsteknik, t.ex. moduler tas bort och ersätts med en konventionell markbädd eller infiltration
- byte av t.ex. moduler, minireningsverk, efterpolering till ett annat fabrikat.

Punkt 3- dimensionering

- ökad belastning som går utöver vad anläggningen är dimensionerad för i tillståndet (dimensionering; punkt 3). Med belastning menas vad anläggningen är dimensionerad för i flöde per dygn, vilket i normalfallet är 800 liter för ett hushåll dimensionerat för fem pe.

Punkt 4- lokalisering

- att utsläppspunkten flyttas
- att nya avloppsledningar dras till t.ex. ett gästhus (lokalisering; punkt 4). Enligt definitionen av en avloppsanläggning så ingår ledningarna i anläggningen.

Ett byte av teknik från infiltration med biomoduler till konventionell infiltration (och tvärtom) har av flera i referensgruppen ansetts vara en sådan mindre förändring som inte borde omfattas av vare sig anmälnings- eller tillståndsplikt om anläggningen förläggs på samma plats. HaV anser dock att denna typ av ändring behöver bedömas av prövningsmyndigheten eftersom funktionen kan skilja sig åt mellan olika fabrikat. Tillståndet är givet utifrån vissa förutsättningar som t.ex. hur anläggningen fysiskt ska utföras vilket kan skilja sig avsevärt åt mellan en konventionell infiltration och en infiltration med moduler. Det blir också mycket svårt för tillsynsmyndigheten att i ett

senare skede bedriva tillsyn på anläggningen om det är oklart vilken typ av anläggning som finns på fastigheten.

I andra stycket i förslaget står det att anmälan till den kommunala nämnden krävs för att anlägga en annan avloppsanläggning än en sådan som avses i första stycket. Det är inte specifikt angivet att det handlar om en BDT-anläggning eftersom det även kan handla om anläggningar för spillvatten från verksamheter och andra anläggningar som vi i dagsläget kanske inte kan förutse.

Vad som i punkten 3 avses med att *dygnsflödet för vilket anläggningen är tillståndsgiven varaktigt överskrids* anser vi inte vara lämpligt att precisera i bestämmelsen utan bör istället utvecklas i vägledning för prövning.

14 §

Det är förbjudet att utan anmälan till den kommunala nämnden göra ändringar som varaktigt påverkar sådana avloppsanläggningar som avses i 13 § och som innebär att:

1. sammansättningen eller momentanflödet av avloppsvatten till anläggningen ändras på ett sådant sätt att förutsättningarna för rening påverkas, eller
2. förutsättningarna för rening eller omhändertagande av avloppsfraktion kan påverkas på annat sätt.
3. ökar belastningen på en anläggning så att dygnsflödet som angetts i anmälan överskrids, eller
4. lokaliseringen av komponenter i en avloppsanläggning ändras.

Första stycket, 3 och 4 gäller endast för anläggningar som är anmälningspliktiga enligt 13 §.

Motiv

I punkt 1 avses förändringar i flödet av avloppsvattnet som kan påverka reningen, men inte sådana förändringar som är tillståndspliktiga enligt 13 § punkten 3. Håller sig anläggningen inom det i tillståndet angivna totalflödet över dygnet så följs tillståndet. Skulle däremot flödet ändras så att toppflödet momentant blir mycket högt och medför t.ex. risk för slamflykt så faller det under punkt 1 och är sålunda anmälningspliktigt, även om totalflödet håller sig inom givet tillstånd. Om sammansättningen och/eller flödet överskrider vad tillståndet anger så behövs ett nytt tillstånd.

Andra ändringar som påverkar förutsättningarna för rening är t.ex. att byta ut befintlig markbädd mot en ny på samma plats eller att komplettera markbädd med fosforfällning. Grundtekniken är densamma men att byta till nytt bäddmaterial eller att sätta till en kemfällning påverkar förutsättningarna för rening.

Syftet med anmälningsplikten är framförallt att ge tillsynsmyndigheten möjlighet att förhindra att ändringar i anläggningen eller i det vatten som

tillförs påverkar anläggningens livslängd och funktion, vilket i sin tur borde gynna såväl verksamhetsutövaren som miljön. Denna typ av ändringar får enligt liggande förslag endast utföras av certifierade anläggare.

Prövningsmyndigheten kan utan anmälningsplikten inte heller avråda från onyttiga investeringar som t.ex. kompletterande reningsteknik som kanske inte behövs. Om anläggningen renoveras och t.ex. allt bäddmaterialet byts ut så är det också en viktig information om anläggningen som kan påverka tillsynsmyndighetens bedömning av anläggningen i framtiden, framförallt vad gäller livslängd och reningsfunktion för markbaserade anläggningar. Det är alltså en fördel för fastighetsägaren att en anmälan görs och att sådan information om anläggningen sparas hos tillsynsmyndigheten.

Förslaget innehåller en miljösanktionsavgift kopplad till paragrafen och prövningsmyndigheten kan svara på en anmälan med förbud, föreläggande om försiktighetsmått eller välja att inte ha någon erinran mot anmälan.

En anmälningspliktig åtgärd påverkar inte lokalisering, dimensionering eller teknik, men innebär att förutsättningarna för rening av avloppsvattnet eller omhändertagande av avloppsfraktion påverkas.

Exempel på åtgärder som inte är tillståndspliktiga enligt 13 § utan anmälningspliktiga enligt 14 §:

Punkt 1

- ansluta jacuzzi eller större badkar utan utjämningsanordning som t.ex. strypventil till avloppsanläggningen (ändrat flöde, risk för stötvis hög belastning som orsakar slamflykt)
- ansluta en hemmafrisersalong utan att den nominella belastningen går utanför tillståndet (ändrad sammansättning, risk för tillförsel av kemiska ämnen som kan påverka reningen)
- installation av matavfallskvarn (ändrad sammansättning)

Punkt 2

- gräva om en markbädd eller infiltration med lokalisering på samma plats som tidigare tillstånd (påverkar förutsättningar för rening)
- byta spridarrör (påverkar förutsättningar för rening)
- höja upp en markbaserad anläggning som ligger för lågt (påverkar förutsättningar för rening)
- komplettera en anläggning med en fördelningsbrunn (påverkar förutsättningar för rening)
- tillägg av reningsteknik till en befintlig anläggning, t.ex. ett efterpoleringssteg till ett minireningsverk, t.ex. fosforfälla eller UV-filter (påverkar förutsättningar för rening samt omhändertagande av avloppsfraktion)

Underhåll är inte avsett att omfattas av bestämmelsen. Med underhåll avses bland annat:

- byte/installation av luftningsrör, t-rör
- byte av sluten tank om den placeras på samma plats som enligt tidigare tillstånd
- utbyte av förslitningsdelar
- byte av slamavskiljare om den placeras på samma plats som enligt tidigare tillstånd

Nuvarande 15 §

Föreslås upphävas.

Ny 15 §

Endast personer som är certifierade av ett personcertifieringsorgan som är ackrediterat för uppgiften får anlägga avloppsanläggningar som kräver tillstånd eller anmälan enligt 13 § eller göra ändringar som kräver anmälan enligt 14 § 2.

Personcertifieringsorganet ska vara ackrediterat för uppgiften enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll.

Motiv

Från flera håll har HaV fått indikationer på att relativt nya avloppsanläggningar inte fungerar som avsett⁴.

Certifiering innebär att endast personer som är certifierade av ett ackrediterat personcertifieringsorgan får utföra arbetet. För att bli certifierad måste man genomgå ett standardiserat test där det kontrolleras att personens kunskapsnivå är tillräckligt hög vilket innebär en kvalitetssäkring. Branscher där personcertifiering under ackreditering används är t.ex.:

- Behörig ingenjör brandlarm
- Besiktningstekniker
- Byggarbetsmiljösamordnare
- Kontrollansvarig
- Sakkunnig funktionskontrollant – ventilationssystem

⁴ Två rapporter som pekar på detta problem är ”Små avlopp med fosforfälla” som tagits fram av Miljösamverkan Halland (Miljösamverkan Halland, 2016) och Avloppsguidens användarförenings rapport om ”Metodutveckling för likriktad tillsyn på minireningsverk” från 2015 (Avloppsguidens användarförening, 2015).

Vår bedömning är att ett system med certifierade anläggare, som kan garantera att avloppsanläggningen anlagts på ett korrekt sätt i enlighet med gällande myndighetsbeslut, kan medverka till att det antal anläggningar som inte fungerar pga. felaktigt anläggande blir färre.

Krav på den som ska certifieras beskrivs i en certifieringsordning. Denna certifieringsordning kan bygga på en föreskrift, standard eller branschkrav. Swedac ställer krav på hur processen för framtagandet av certifieringsordningen ska gå till. Alla intressenter måste ges möjlighet att ge sina synpunkter på certifieringsordningen. Krav på en certifieringsordning finns i ISO/IEC 17024:2012. Någon organisation måste stå som ansvarig för certifieringsordningen. HaV tänker sig att branschorganisationerna är lämpligast för denna uppgift. När en bransch tar fram en certifieringsordning ses myndigheter som intressenter och måste ge sin input och sin acceptans på certifieringsordningen för att Swedac ska kunna acceptera förslaget.

Vid eventuell upptäckt av ett fel som utförts av en certifierad entreprenör ska i första hand entreprenören kontaktas, i andra hand ska certifieringsorganet kontaktas och i tredje hand kan Swedac kontaktas. Certifieringsorganet kan dra tillbaka ett certifikat från en entreprenör enligt de regler som finns beskrivna i certifieringsordningen.

Certifieringen gäller enbart anläggandet och anmälningspliktiga ändringar. I certifieringsordningen som klargör vilka kunskaper den certifierade anläggaren ska ha bör det även ingå kunskap om planering och projektering.

Vi föreslår att man till denna bestämmelse knyter en miljöstraffavgift som ska dömas ut om anläggandet utförs eller anmälningspliktiga ändringar görs av en anläggare som inte är certifierad.

I övergångsbestämmelser har tidpunkten för när bestämmelsen ska börja gälla satts till en tid som enligt vår bedömning gör att åtgärdstakten inte kommer att påverkas i någon större utsträckning.

Ny 15 a §

En anmälan eller ansökan enligt 13 § ska minst innehålla följande:

1. Sökandes namn och kontaktuppgifter, fastighetsbeteckning och adress för den fastighet som avloppsanläggningen ska betjäna
2. Ritningar samt tekniska beskrivningar med de uppgifter som är nödvändiga för att kunna bedöma anläggandet och behovet av övervakning av avloppsanläggningen såsom
 - a) beskrivning av avloppsanläggningens dimensionering och förväntad belastning, dygnsflöde, uppbyggnad och funktion samt en dokumentation av behandlingens förväntade reningsnivå och de kritiska punkterna för anläggandet
 - b) situationsplan där det framgår fastighetsgränser och eventuell tillfartsväg för slamtömningsfordon, placering av komponenter och utsläppspunkt för behandlat avloppsvatten samt avstånd till byggnader, ytvatten, badplats, dricksvattentäkter, energibrunnar och små avloppsanläggningar i det möjliga påverkansområdet

- c) längd- och tvärsektion över anläggningen
 - d) installationsanvisningar
 - e) drift- och underhållsinstruktion
 - f) under vilka förhållanden eventuell bräddning kan ske och var bräddpunkten ligger
3. Vid infiltration i mark ska det finnas uppgifter som styrker att markförhållandena på platsen är lämpliga för vald lösning, detta inkluderar
- a) uppgifter om berg i dagen och närliggande dräneringssystem
 - b) infiltrationskapacitet, uppgift om den högsta förväntade grundvattennivån samt avstånd från markytan till berg vid den planerade avloppsanläggningen.
4. Uppgift om certifierad anläggare.

Den myndighet som handlägger ett anmälningsärende som avser en verksamhet som är anmälningspliktig enligt 13 § får medge undantag från kraven i första stycket, om undantaget avser sådant som inte behövs för handläggningen.

Motiv

Uppgifterna behövs inte bara för att kunna bedöma ansökan eller anmälan utan även för att det vid en framtida tillsyn ska finnas dokumenterat vilken typ av anläggning som finns på fastigheten. Det är ofta till nackdel för fastighetsägaren om dokumentationen av anläggningen är bristfällig när tillsyn görs, eftersom det då kan vara svårt att avgöra anläggningens status. Har fastigheten dessutom bytt ägare kan det vara mycket svårt att fastställa anläggningens utformning och status om dokumentationen är bristfällig.

För att få ett korrekt anläggande är det väsentligt att de kritiska punkterna under anläggningsarbetet beaktas och en redovisning av dessa behöver därför begäras in så att de kan ingå i utförandeintyget. De kritiska punkterna under anläggandet kan t.ex. utgöras av kontroll av grundvattennivå, att anläggningen är rätt ventilerad, att installationsanvisningar har följts eller att ovidkommande vatten inte belastar anläggningen. Redan idag använder sig många tillsynsmyndigheter och leverantörer av checklistor med kritiska punkter för att säkerställa att utförandet blir korrekt. Tydliga krav gör det lättare för branschen att ta fram material som möter kraven på ansökan eller anmälan.⁵

För anmälningsärenden kan undantag göras då dessa typer av avloppsanläggningar, t.ex. BDT-anläggningar, vanligtvis innebär en lägre risk för olägenhet för människors hälsa och miljön och därmed inte kräver ett lika omfattande beslutsmaterial.

⁵ HaV har i 2016 års utlysning av medel till projekt inom små avlopp gett medel till ett projekt för en förstudie om teknikfaktablad. HaV:s bedömning är att det framförallt är viktigt att ta fram faktablad för markbäddar och infiltrationer. Dessa faktablad bör innehålla anläggningsanvisningar, kritiska punkter för anläggandet och förväntad reningsnivå. Vad en drift- och underhållsinstruktion bör innehålla behöver beskrivas i vägledning för provning.

Nuvarande 16 §

Föreslås upphävas.

Ny 16 §

En anläggning ska dimensioneras utifrån förväntad belastning. En anläggning som är avsedd för upp till 50 pe ska alltid dimensioneras för minst fem åretruntboende personer per hushåll, om det inte finns särskilda skäl mot det. Vid dimensioneringen ska variationer i belastningen beaktas.

För en anläggning som är avsedd för 51-200 pe eller där spillvattnet inte är hushållsliknande ska dimensioneringen bedömas i det enskilda fallet.

Motiv

Det är viktigt att en anläggning alltid dimensioneras utifrån förväntad belastning med avseende på flödet och sammansättningen av avloppsvattnet som är tänkt att föras till anläggningen. Den ska även vara konstruerad så att den klarar betydande variationer i belastningen under året. Det kan röra sig om både hushåll och serviceinrättningar t.ex. skola, camping etc. Ett hushåll (d.v.s. en bostad) ska anses motsvara minst fem personer, det kan dock finnas särskilda skäl för att medge undantag. Vad som utgör sådana särskilda skäl kan närmare preciseras i vägledning för prövning.

Paragrafens första stycke avser anläggningar upp till 50 pe. Ju fler hushåll som är kopplade till anläggningen desto större är sannolikheten att belastningen per hushåll inte motsvarar 5 personer. För större anläggningar med 51-200 pe måste därför dimensioneringen göras i det enskilda fallet baserat på t.ex. fördelningen av lägenhetsstorlek.

Paragrafen omfattar också spillvatten från mindre verksamheter i det avseendet att prövningsmyndigheten behöver göra en bedömning av dimensioneringen i det enskilda fallet.

Ny 16 a §

En avloppsanläggning får inte medföra mer än obetydlig risk för smitta i dricksvatten för människor eller djur eller annan olägenhet för människors hälsa.

Om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa kan prövningsmyndigheten vid prövning av en ny anläggning även ställa krav på minst 50 % förväntad reduktion av totalkväve.

Motiv

Paragrafen avser risk för förorening av t.ex. dricksvatten, grundvatten, badvatten eller ytvatten som betesdjur dricker eller människor kommer i kontakt med. Paragrafen är förvisso till viss del parallell med miljöbalken 9

kap. 7 §⁶, men vi anser att förslaget till ny 16 a § innebär en större tydlighet kring hälsoskydds krav på avloppsanläggningar vilket är till nytta för såväl verksamhetsutövare som tillsynsmyndighet. Skulle paragraferna som rör just små avloppsanläggningar samlas t.ex. under en och samma rubrik i FMH innebär det också att hälsoskyddsfrågan behöver vara tydligt reglerad och finnas i samma sammanhang, inte som en separat, allmänt hållen paragraf på annan fysisk plats i förordningen.

Ur hälsoskyddssynpunkt är krav på reduktion av kväve motiverat när det finns risk för förhöjda nitrathalter i grundvattnet.

Det har, efter att HaV tagit del av expertmyndigheternas och referensgruppens synpunkter, stått klart att det är svårt att införa specifika bestämmelser om reduktion av smittämnen i förordningstext. I första hand eftersom bedömningen av behovet av skyddsåtgärder för att undvika smitta i hög grad måste göras i det enskilda fallet på den aktuella platsen.

Reglering i förordningstext kan medföra att det ställs för höga eller för låga krav eftersom det inte på förhand går att förutse alla möjliga situationer som kan uppkomma. De halter av mikroorganismer som kommer in i en anläggning kan dessutom variera avsevärt och det innebär att ett reduktionskrav kan resultera i mycket varierande halt ut.

Andra synpunkter som inkommit är att:

- det vanligtvis saknas krav för stora kommunala reningsverk
- det inte alltid går att provta en liten avloppsanläggning för att verifiera funktionen
- det är svårt att dra gränsen mellan de hälsoskyddsnivåerna som föreslogs i rapporteringen till regeringen 2013
- de valda indikatororganismerna inte alltid utsöndras av alla människor.

Föreliggande förslag innehåller därför ett allmänt formulerat krav avseende hälsoskydd på avloppsanläggningar vid provning, men inga specificerade krav på reduktion av smittämnen eller halt i utgående vatten. Bestämmelsen uppfylls om anläggningen i sig har en dokumenterad robust reduktion av smittämnen. Den kan också uppfyllas genom att utsläppspunkten flyttas till ett annat, mindre känsligt läge, eller genom byte till annan teknik, t.ex. separat uppsamlande av toalettavloppsvatten. Vägledning kring hälsoskydds krav kommer att finnas med i vägledning för provning.

⁶ MB 9 kap. 7 § Avloppsvatten skall avledas och renas eller tas om hand på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer. För detta ändamål skall lämpliga avloppsanordningar eller andra inrättningar utföras.

Regeringen får föreskriva att det skall vara förbjudet att utan tillstånd eller innan anmälan har gjorts inrätta eller ändra sådana avloppsanordningar eller andra inrättningar.

Regeringen får överlåta åt kommunerna att meddela föreskrifter enligt andra stycket.

Ny 16 b §

En avloppsanläggning med en infiltrerande del ska ha ett avstånd om minst 1,0 meter mellan spridningslagrets underkant och högsta förväntade grundvattennivå eller berg, när anläggningen är i drift.

Om avloppsanläggningen har toalettavloppsvatten anslutet ska horisontellt skyddsavstånd från avloppsanläggningens infiltrerande del till dricksvattentäkt motsvara grundvattnets förväntade transportsträcka under minst tre månader, om inte särskilda skäl finns mot det.

För anläggningar som är dimensionerade för 51-200 pe ska behovet av skyddsåtgärder bedömas i varje enskilt fall.

Motiv

Att skyddsavstånd till grundvatten hålls är avgörande för att få en tillräckligt bra rening ur både miljö- och hälsoskyddssynpunkt. Av vägledningen för provning kommer det att framgå vilka avstånd som schablonmässigt kan anses motsvara grundvattnets transportsträcka under minst tre månader vid olika markförhållanden och lutningar.

”Infiltrerande del” syftar på såväl konventionella infiltrationer som otäta markbäddar, men även infiltrerande efterpoleringssteg. Särskilda skäl för undantag skulle t.ex. kunna vara att det handlar om en infiltrerande del av anläggningen som endast är avsedd för kvittblivning och inte rening av avloppsvattnet, om tidigare reningssteg ger en acceptabel smittreduktion. Utsläppet ska i sådana fall bedömas medföra en obetydlig risk för smittspridning.

För anläggningar som är dimensionerade för 51-200 pe ska behovet av skyddsåtgärder bedömas i varje enskilt fall och högre krav eventuellt ställas eftersom det då rör sig om större flöden.

Ny 16 c §

En avloppsanläggning ska utformas enligt följande.

1. Avloppsanläggningen ska anläggas så att den är åtkomlig för underhåll, kontroll, service och tömning av avloppsfraktioner.
2. Om anläggningen har en infiltrerande del ska den utrustas med en del som möjliggör kontroll av grundvattennivån i direkt anslutning till avloppsanläggningen.
3. Anläggningen ska placeras så att den inte riskerar att skadas av betande boskap, rötter från växtlighet, fordon eller motsvarande.
4. Dag-, backspolnings-, och dräneringsvatten samt därmed jämförbart vatten får inte tillföras anläggningen.

Motiv

Paragrafen innehåller krav på anläggningens placering och anläggandet som är grundläggande för att anläggningen ska fungera såsom avsett.

Anläggningar med infiltrerande delar ska konstrueras så att grundvattenytan i anslutning till anläggningen kan kontrolleras. Det finns tekniskt enkla och billiga lösningar som möjliggör en funktionskontroll av anläggningarna. Några kommuner har redan ställt sådana krav vid nyanläggning. Upprätthålls inte minst 1 m till grundvattenytan kommer inte reningen att bli den förväntade.

Punkten 3 omfattar inte den typ av anläggningar där växtrötterna är en del av reningen eftersom de inte kan bedömas skada anläggningen. I praktiken innebär punkten att stora träd vars rötter kan skada anläggningen inte ska finnas i närheten av den plats där anläggningen ska placeras.

Ny 16 d §

En avloppsanläggnings förväntade reduktion av organiskt material, mätt som BOD₇ eller BOD₅, ska vara minst 90 %.

Om endast BDT-avloppsvatten tillförs anläggningen gäller istället att den förväntade reduktionen av organiskt material, mätt som BOD₇ eller BOD₅, ska vara minst 80 %.

Motiv

Enligt övergångsbestämmelserna gäller paragraferna 16 d och e endast vid prövning och bedömning av nya anläggningar och vid tillsyn av befintliga anläggningar som saknar tillstånd eller godkännande.

I Sverige används BOD₇ som mått på biokemisk syreförbrukning medan de flesta andra länder i Europa använder BOD₅. För BOD₅ är halten i obehandlat hushållsspillvatten ca 15 % lägre än halten BOD₇. I utgående vatten är skillnaden mindre. Reduktionen i % skiljer sig så lite att sökanden kan välja att redovisa antingen BOD₇ eller BOD₅. HaV föreslår att begreppet BOD₅ införs eftersom det enligt harmoniserad standard är möjligt att redovisa biokemisk syreförbrukning även i detta mått liksom i BOD₇. Det är leverantören som granterar att anläggningen når upp till de reningskrav som ställs, detta kan t.ex. göras i en så kallad prestandadeklaration.

Krav på procentuell rening av BDT-vatten finns inte i de allmänna råden (HVMFS 2016:17) och vi anser att ett förtydligande behövs. För att samma halt av BOD ska uppnås som för ett renat avloppsvatten med wc anslutet så skulle reduktionen av BOD i BDT-avloppsvatten behöva vara 84 %. Men eftersom det bedöms som svårare att rena ett BDT-avloppsvatten som vanligtvis är utspätt och har en lägre halt BOD sätts kravet på reduktion istället till 80 %.

Paragrafen ska inte tillämpas på spillvatten från mindre verksamheter, utan där får prövningsmyndigheten göra en enskild bedömning av vad som är lämpligt krav.

Ny 16 e §

En avloppsanläggnings förväntade reduktion av totalfosfor ska vara minst 40 %.

Om avloppsanläggningens utsläppspunkt placeras inom ett område som är utpekad som känsligt för utsläpp av toalettavloppsvatten enligt Z § ska den

förväntade reduktionen av totalfosfor istället vara minst 90 %. Om särskilda skäl föreligger får undantag från reduktionskravet inom områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten medges.

Motiv

Enligt övergångsbestämmelserna gäller paragraferna 16 d och e endast vid provning och bedömning av nya anläggningar och vid tillsyn av befintliga anläggningar som saknar tillstånd eller godkännande.

Det är leverantören som garanterar att anläggningen når upp till de reningskrav som ställs, detta kan t.ex. göras i en så kallad prestandadeklaration.

Kravnivåerna för reduktion av fosfor har sänkts från 70 % vid normal skyddsnivå för miljöskydd i det allmänna rådet (Havs- och vattenmyndigheten, 2016) till 40 % i detta förslag. Man ska dock hålla i minnet att det allmänna rådet är just ett allmänt råd och provningsmyndigheten har hela tiden haft möjlighet att ställa lägre krav än normal skyddsnivå när det har bedömts som befogat. Genom att vid provning av markbaserade anläggningar, med hjälp av bättre bedömningsunderlag, ta större hänsyn till den retention som sker i marken kan billigare anläggningar med en lägre reningskapacitet anläggas på platser där risken för negativ påverkan med avseende på fosfor är liten. Detta bidrar till mer kostnadseffektiva anläggningar.

HaV:s bedömning är att konventionella markbäddar och infiltrationer byggda enligt god praxis når upp till kraven för grundnivå med avseende på miljöskydd, se litteraturhänvisningar i bilaga 1. Att kravet hamnat på 40 % reduktion av fosfor beror på att det bedöms vara en tillräcklig reduktion på platser där risken för negativ påverkan av fosfor från avloppsanläggningen är liten. Om nivån läggs på 40 % reduktion ger detta också möjlighet till en teknikdifferentiering som innebär att även markbäddar kan tillåtas på platser där infiltration inte är möjlig. Att behålla den tidigare kravnivån på 70 % reduktion av fosfor skulle enligt den forskning som finns på området, se litteraturhänvisningar i bilaga 1, innebära att både markbäddar och infiltrationer skulle behöva fosforavlastas för att varaktigt nå 70 % avskiljning. Det bedömer vi inte skulle vara skäligt på platser där risken för negativ påverkan från fosfor är liten och det skulle heller inte bli någon skillnad i vilken teknik som kan väljas inom de båda skyddsnivåerna. Att inte ställa högre reduktionskrav än vad som behövs på platsen främjar också god resurshushållning eftersom fällning av fosfor förbrukar resurser som kemikalier eller kalkmaterial.

Förslaget innebär att begreppet områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten införs. Att införa detta nya begrepp istället för att behålla hög och normal skyddsnivå är ett medvetet val. Eftersom reduktionskraven och kriterierna för den högre skyddsnivån föreslås ändras så bedömer vi att det blir enklare med nya begrepp för att tydliggöra om det är de allmänna råden (NFS 2006:7 eller HVMFS 2016:17) eller ny lagstiftning som legat till grund för bedömningen av skyddsnivå.

Vårt förslag innehåller inget krav på reduktion av kväve ur miljöskyddssynpunkt. Det är enbart de allra största kommunala reningsverken (> 10 000 pe) som har kvävekrav och bara om de är belägna i kvävekänsligt område (Norrtälje och söderut). Ett införande av reduktionskrav för kväve för de små anläggningarna skulle riskera att upplevas som ologiskt då det inte finns något motsvarande krav för anläggningar för 201-10 000 pe. Det är dessutom minst 10 till 20 gånger dyrare att reducera kväve i små avloppsanläggningar, jämfört med större reningsverk, varför generella kvävekrav på små anläggningar bedöms vara oproportionerligt.

I jämförelse med andra verksamheter är de små avloppsanläggningarnas bidrag till den totala kvävebelastningen till havet också betydligt mindre än anläggningarnas bidrag till den totala fosforbelastningen till havet.

Paragrafen ska inte tillämpas på spillvatten från mindre verksamheter, utan där får prövningsmyndigheten göra en enskild bedömning av vad som är lämpligt krav.

18 §

I beslut om tillstånd att anlägga en avloppsanordning som avses i 13 § får den kommunala nämnden föreskriva att anordningen inte får tas i bruk förrän den har besiktigats och godkänts av nämnden. Detsamma gäller ett beslut om tillstånd att inrätta en värmepumpsanläggning som avses i 17 §.

Motiv

Paragrafen bör finnas kvar oförändrad till dess systemet med krav på certifiering av anläggare är etablerat och fungerar som avsett.

Ny 18 a §

Verksamhetsutövaren ska inom två veckor från det att anläggningen har tagits i drift eller ändrats enligt 14 § 2 lämna in ett utförandeintyg till prövningsmyndigheten.

Utförandeintyget ska innehålla dokumentation av utförandet av de kritiska punkterna för anläggandet och ange eventuella avvikelser från tillståndet alternativt föreläggandet om försiktighetsåtgärder. Utförandeintyget ska vara undertecknat av verksamhetsutövare och certifierad anläggare.

Motiv

Med utförandeintyget avslutas anläggandet eller ändringen men verksamhetsutövaren behöver inte invänta ett godkännande för att ta anläggningen i drift. I utförandeintyget bör de kritiska punkterna som redovisas i ansökan/anmälan finnas med. Exempel på utförandeintyg behöver finnas med i vägledning för prövning. Vi föreslår att man till denna bestämmelse knyter en miljöstraffavgift som ska dömas ut om intyget inte skickas in inom två veckor från det att anläggningen har tagits i drift eller ändrats.

19 §

Ett tillstånd enligt 17 § gäller i fem år men förfaller om arbetet med anordningen eller anläggningen inte har påbörjats inom två år.

Motiv

Vårt förslag innebär att 19 a § ersätter 19 § med avseende på små avloppsanläggningar. Detta innebär att 19 § FMH behöver ändras så att den inte träffar små avloppsanläggningar.

Ny 19 a §

Ett tillstånd enligt 13§ förfaller om anläggningen inte har färdigställts inom två år från den dag beslutet vann lagakraft.

Prövningsmyndigheten får på sökandens begäran förlänga tiden till som mest fem år.

Motiv

Bestämmelsen kan med nuvarande lydelse misstolkas på så sätt att verksamhetsutövaren tror att tillståndet, som genom praxis även kommit att gälla för driften, är tidsbegränsat och endast gäller i fem år. Vad som avses är att arbetet med att anlägga anläggningen måste vara påbörjat inom två år och att anläggningen ska vara färdigställd inom fem år från den dag beslutet vann laga kraft. I annat fall förfaller det tillståndsbeslut man fått.

Det är också en vanlig missuppfattning att detta är samma tid som ett bristfälligt avlopp ska åtgärdas inom. Även om man enligt vårt förslag har två år på sig att färdigställa en ny anläggning efter det att man har fått tillståndet så kan tillsynsmyndigheten, om det behövs, sätta en kortare tid i ett tillsynsbeslut t.ex. ett förbud mot utsläpp av orenat toalettavloppsvatten från den befintliga avloppsanläggningen.

De kommuner som jobbar mycket med att på frivillig väg få verksamhetsutövare att åtgärda sina gamla avlopp har dock påpekat att tvåårsgränsen i tillståndet ofta används som åtgärdsdåtid även av myndigheten, eftersom inga förelägganden eller förbud fattas. Fem år blir då en orimligt lång tid och vårt förslag är därför att tiden istället sätts till två år med en möjlighet till förlängning om verksamhetsutövaren begär det.

Med vårt förslag till formulering finns inte längre något behov av att definiera vad som är en påbörjad anläggning, vilket ofta har varit en svårighet för tillsynsmyndigheten.

Det finns en parallellagstiftning i plan- och bygglagen (PBL) där ett bygglov upphör att gälla om den åtgärd som lovet avser inte har påbörjats inom två år och avslutats inom fem år från den dag då beslutet vann laga kraft. Förslaget till förändring innebär att det blir olika formulering i PBL och FMH, men nyttan av att ha en kortare tid för att färdigställa en avloppsanläggning bedöms överstiga nackdelen med att tiden för färdigställande skiljer sig åt i regelverken. Vid ärenden där även bygglov söks kan det vara lämpligt att förlänga tiden till

fem år om verksamhetsutövaren begär det så att tidsgränsen blir samstämmig med den som finns för bygglov i PBL.

Ny X § Övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft i fråga om 15, 15 a första stycket 4 och 18 a §§ när system för certifiering och ackreditering enligt 15 § har införts och i fråga om 12 a och 16 e §§ när utpekande skett enligt Z § av områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten dock senast den 1 januari 2019. Förordningen träder i kraft i övrigt den 1 januari 2017.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för
 - a) anläggningar som enligt 13 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd har tillstånd eller har anmälts före den 1 januari 2017.
 - b) prövningen och handläggningen av mål och ärenden som inletts före den 1 januari 2017.

Nya bestämmelser som ska föras in på lämpligt ställe

Ny X § Tillsynsbestämmelse, kontroll efter installation

Tidigast 12 månader och senast 24 månader efter att en anläggning enligt 13 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd har tagits i drift ska den kontrolleras så att den fungerar i enlighet med drifts- och underhållsinstruktion.

Om tillsynsmyndigheten har meddelat ett föreläggande om drift ska kontrollen även ske mot detta.

Kontrollen ska utföras av ett kontrollorgan som är ackrediterat för uppgiften i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll.

Kontrollen ska dokumenteras. Av dokumentationen ska framgå om brister konstaterats vid kontrollen, vad de eventuella bristerna bestod i, samt vilka åtgärder som behöver vidtas eller har vidtagits för att avhjälpa eventuella brister. Verksamhetsutövaren ska lämna in dokumentation av kontrollen till tillsynsmyndigheten senast en månad efter utförd kontroll.

Motiv

Det finns i dagsläget flera undersökningar och uppgifter som tyder på att både nya och äldre anläggningar har en sämre funktion än vad som kan förväntas⁷. Vår bedömning är därför att driftskontroll efter anläggandet behövs av alla nya anläggningar. Ett krav på kontroll av avloppsanläggningarna skulle göra det möjligt att på ett mer systematiskt sätt upptäcka anläggningar som inte fungerar. Detta skulle leda till att tillverkare, leverantörer och anläggare blir uppmärksammade på produkter som inte klarar de utlovade reningsresultaten under drift och verksamhetsutövare på felaktig användning. Om funktionen inte kontrolleras så kommer återkopplingen på hur anläggningen fungerar i verkligheten att utebli och förbättringar kan inte komma till stånd. Paragrafen gäller samtliga typer av avloppsanläggningar oavsett om det finns utsläpp av toalettavloppsvatten eller inte.

Kontrollen är också viktig för verksamhetsutövaren ur ett konsumenträttsligt perspektiv. Om anläggningen vid kontrollen inte fungerar som avsett så kan verksamhetsutövaren kontakta entreprenören som kan rätta till felet innan reklamationstiden, som för markarbeten är tio år enligt 17 § konsumenttjänstlagen, går ut.

Vi skiljer här på den service som eventuellt ska utföras enligt drifts- och underhållsinstruktionen (som ska lämnas in tillsammans med ansökan) och den kontroll som ska göras av anläggningen. Om det enligt drifts- och underhållsinstruktionen behövs årlig service av någon som har yrkesmässig kunskap om anläggning så skrivs detta in i föreläggandet om drift, om det är motiverat att ställa det som krav.

För att få en kvalitetssäkrad kontroll ska den utföras av ett ackrediterat kontrollorgan som är ackrediterat för uppgiften i enlighet med förordning (EG) nr 765/2008. En regelbunden granskning av kompetens och genomförandet av kontrollen säkras av kontrollorganet Swedac.

Myndigheter som sedan erhåller en kontrollrapport utfärdad under ackreditering kan lita på resultatet. Genom att använda ackreditering så kommer genomförandet av kontrollen att ske lika över landet. Detta ger också en tydlighet till aktörer på marknaden (stora som små företag) vad som gäller men även en tydlighet till ägaren av det enskilda avloppet att kontroller ska utföras av ackrediterad aktör. Kontrollordningen under ackreditering beskriver att kontrollen ska ske på plats. Det finns idag goda exempel på områden där detta fungerar t.ex. kontroll av cisterner eller kontroll av oljeavskiljare som utförs av ackrediterat kontrollorgan.

Kontrollorganet är typ C enligt ISO/IEC 17020 vilket innebär att service, underhåll och kontroll får utföras av samma person. De servicefirmor som idag arbetar med underhåll och service av avloppsanläggningar kan alltså med detta

⁷ Två rapporter som pekar på detta problem är ”Små avlopp med fosforfälla” som tagits fram av Miljösamverkan Halland (Miljösamverkan Halland, 2016) och Avloppsguidens användarförenings rapport om ”Metodutveckling för likriktad tillsyn på minireningsverk” från 2015 (Avloppsguidens användarförening, 2015).

förslag även bli ett ackrediterat kontrollorgan om de har de kvalifikationer som krävs. Oberoende är ett krav för ackreditering och kontrolleras av Swedac vid tillsyn. För Kontrollorgan TYP C gäller t.ex. 5 § STAFS 2011:18 (Swedacs föreskrift). Där det framgår att:

1. service och andra åtgärder ska ha avslutats innan kontrollen påbörjas
2. personal som utför kontroll ska underteckna en försäkran om att denne förbinder sig att inte låta ansvaret för åtgärder relaterade till installation, service eller underhåll påverka genomförandet eller resultatet av kontrollen.

Vidare i standarden ISO/IEC 17020 anges vidare för Kontrollorgan TYP C **att: ”så länge detta undantag inte äventyrar kontrollresultaten”**. Alla kontrollorgan som vill bli ackrediterade ska visa att de uppfyller krav på opartiskhet och oberoende. Kraven på oberoende skiljer sig åt beroende på om det är ett kontrollorgan typ A, B eller C. Kraven på opartiskhet i kontrollarbetet är dock samma oavsett vilken typ av kontrollorgan det gäller.

Kontrollarbetet ska utföras opartiskt, och får inte påverkas av kommersiella, ekonomiska eller andra påtryckningar. Kontrollorganet ska identifiera vilka risker som finns som kan påverka opartiskheten, och kunna visa hur det eliminerat eller minimerat dessa risker. Dessa krav på opartiskhet gäller alltså kontrollorgan av alla typer (A, B och C), och för att bli ackrediterade ska kontrollorganet kunna visa hur dessa krav säkerställs.

När det gäller oberoendet så är kraven olika beroende på om kontrollorganet ska uppfylla kraven för typ A, B eller C. Typ A innebär en tredjepartskontroll, men även typ C har krav på oberoende. Kontrollorganet (typ C) behöver ha skyddsåtgärder inom organisationen för att säkerställa tillräcklig avskiljning mellan kontroll och övrig verksamhet (t.ex. service). Detta behöver kontrollorganet kunna visa för att bli ackrediterat.

Ackreditering av kontrollorganen innebär att Swedac som oberoende tredjepart och myndighet har kontrollerat att kontrollorganet är kompetent att utföra kontrollarbetet, och uppfyller de krav som ställs på oberoende, opartiskhet, kompetens, teknisk utrustning osv.

Om krav ska ställas på oberoende typ A, B eller C beror på vilken grad av oberoende som är nödvändig för att uppnå syftet med kontrollen. Den **minskade ”risken” som finns vid användande av kontrollorgan typ A behöver** ställas mot samhällsnytta och kostnadseffektivitet.

Delar av referensgruppen uttrycker en farhåga om att hanteringen av dokumentation kommer att ta mycket tid från tillsynsmyndigheten och även innebära en ytterligare kostnad för verksamhetsutövaren. Om inga brister har rapporterats är vår bedömning att tillsynsmyndigheten kan avsluta ärendet

utan åtgärd. Ett elektroniskt rapporteringssystem skulle underlätta hanteringen av den dokumentation som ska skickas in.⁸

Enligt uppgift från Swedac skulle ett kontrollbesök av ett certifierat kontrollorgan kunna kosta 1500–5000 kr och vi bedömer att det är ett skäligt belopp. Vi tänker oss även att denna kontroll tillsammans med utförandeintyg som certifierad entreprenör ska underteckna kan ersätta tillsynsmyndighetens slutbesiktning vilket skulle minska verksamhetsutövarens kostnad för tillståndet. Om kontrollen däremot skulle göras av ett oberoende kontrollorgan av typ A skulle detta innebära en högre kostnad då det skulle finnas färre möjliga aktörer på marknaden samtidigt som service och kontroll inte skulle kunna utföras under samma besök.

Kontroll sker enligt vårt förslag mot drifts- och underhållsinstruktion och den kontrollordning under ackreditering som ställer krav på vad som ska utföras vid kontrollen samt eventuellt föreläggande om drift.⁹

I de fall provtagning ska göras i samband med kontroll kan tillsynsmyndigheten reglera detta i ett föreläggande om drift såvida det inte finns reglerat i drifts- och underhållsinstruktionen. Om det inte finns haltkrav som ska följas upp så görs en okulär kontroll av t.ex. hydraulisk funktion.

Eftersom detta blir en ny tjänst på marknaden för de ackrediterade kontrollorganen så kommer det att ligga i kontrollorganets intresse att se till att kontrollen utförs utan att tillsynsmyndigheten kommer att behöva påminna verksamhetsutövaren.

Vi föreslår att man till denna bestämmelse knyter en miljöstraffavgift som ska dömas ut om dokumentation inte lämnas in i tid.

Ny Y § Tillsynsbestämmelse, kontinuerlig kontroll

Anläggningar med utsläpp av toalettavloppsvatten ska kontinuerligt kontrolleras så att anläggningen fungerar som avsett och i enlighet med drifts- och underhållsinstruktion samt eventuellt föreläggande om drift.

Kontrollen ska utföras av ett kontrollorgan som är ackrediterat för uppgiften i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och lagen

⁸ HaV har i 2016 års utlysning av medel till projekt inom små avlopp gett medel till ett projekt som undersöker möjligheterna att implementera ett tyskt system för serviceraportering anpassat till svenska registersystem. Slutrapportering av projektet görs den 31 mars 2017.

⁹ HaV har i 2016 års utlysning gett medel till en förstudie som ska undersöka förutsättningarna för att ta fram faktablad för markbaserade anläggningar. I framtida faktablad är vår önskan att även drifts- och underhållsinstruktion för denna typ av anläggningar ska finnas med.

(2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll. Om kontrollorganet är typ C enligt ISO/IEC 17020, får service, underhåll och kontroll utföras av samma person.

Kontrollen ska dokumenteras. Av dokumentationen ska framgå vad som har kontrollerats, om brister konstaterats vid kontrollen, vad de eventuella bristerna bestod i, samt vilka åtgärder som behöver vidtas eller har vidtagits för att avhjälpa eventuella brister. Verksamhetsutövaren ska lämna in dokumentation av kontrollen till tillsynsmyndigheten senast en månad efter utförd kontroll.

För anläggningar som är dimensionerade för 1-50 personekvivalenter ska kontrollen utföras minst vart tionde år.

För anläggningar som är dimensionerade för 51-200 personekvivalenter ska kontrollen utföras en gång per år med början tidigast 25 månader efter att anläggningen har tagits i drift.

Om det finns särskilda skäl får annat tidsintervall för kontroll beslutas av tillsynsmyndigheten.

Motiv

Det finns i dagsläget flera undersökningar¹⁰ och uppgifter som tyder på att både nya och äldre anläggningar har en sämre funktion än vad tillverkarna har utlovat. Vår bedömning är därför att kontinuerlig driftskontroll behövs av alla nya anläggningar med utsläpp av toalettavloppsvatten.

Ett krav på kontinuerlig kontroll av avloppsanläggningarna skulle göra det möjligt att på ett mer systematiskt sätt upptäcka anläggningar som inte fungerar. Detta skulle leda till att tillverkare, leverantörer och anläggare blir uppmärksammade på produkter som inte klarar de utlovade kraven under drift och verksamhetsutövare på felaktig användning. Om funktionen kontrolleras så kommer återkopplingen på hur anläggningen fungerar i verkligheten att leda till förbättringar. Därför föreslås att kontroll av ett ackrediterat kontrollorgan ska utföras minst vart tionde år på alla nya anläggningar med utsläpp av toalettavloppsvatten.

Större anläggningar medför ett större punktutsläpp och om de inte fungerar som avsett får det också större konsekvenser för miljö och hälsa än om en mindre anläggning fallerar. Det bedöms därför som rimligt med tätare kontroller för större anläggningar än för mindre anläggningar.

Med dagens tillsynstakt tar det i genomsnitt ca 70 år innan en liten avloppsanläggning får tillsyn nästa gång. Enligt detta förslag ersätter den kontinuerliga kontrollen inte myndighetens tillsyn utan blir ett komplement till tillsynen. Den kontinuerliga kontrollen inverkar inte heller på frekvensen av

¹⁰ Två rapporter som pekar på **detta problem är "Små avlopp med fosforfälla" som tagits fram av Miljösamverkan Halland (Miljösamverkan Halland, 2016) och Avloppsguidens användarförenings rapport om "Metodutveckling för likriktad tillsyn på minireningsverk" från 2015 (Avloppsguidens användarförening, 2015).**

service och underhåll som regleras i föreläggande om drift. Ytterligare motiv till bestämmelsen finns under X § på s. 43-44.

Delar av referensgruppen uttrycker en farhåga att hanteringen av dokumentation kommer att ta mycket tid från tillsynsmyndigheten och även innebära en alltför stor kostnad för verksamhetsutövaren. För större anläggningar menar man att detta skulle kunna motverka gemensamma lösningar. Om inga brister har rapporterats är vår bedömning att tillsynsmyndigheten kan avsluta ärendet utan åtgärd. Ett elektroniskt rapporteringssystem skulle underlätta hanteringen av den dokumentation som ska skickas in.¹¹ Enligt uppgift från Swedac skulle ett kontrollbesök av ett certifierat kontrollorgan av typen C kunna kosta 1500-5000 kr. Eftersom detta är en kostnad som kan slås ut på tio år för anläggningar som är dimensionerade för upp t.o.m. 50 pe bedömer vi att den inte är oskäligt hög. För anläggningar mellan 51 och 200 pe är detta en kostnad som vanligen delas på minst 10 hushåll och vi bedömer att den är på en rimlig nivå och inte skulle motverka gemensamhetsanläggningar. Om kontrollen däremot skulle göras av ett oberoende kontrollorgan av typ A skulle detta innebära en högre kostnad då det skulle finnas färre möjliga aktörer på marknaden och då service och kontroll inte skulle kunna utföras under samma besök.

Kontroll sker mot eventuellt föreläggande om drift, drifts- och underhållsinstruktion och den kontrollordning under ackreditering som ställer krav på vad som ska utföras vid kontrollen.¹²

Om provtagning som ska göras eller inte göras i samband med kontroll, reglerar tillsynsmyndigheten i föreläggandet om drift. Detta gäller om det inte finns reglerat i drifts- och underhållsinstruktionen. Om det inte finns haltkrav som ska följas upp så görs en okulär kontroll av t.ex. hydraulisk funktion.

Eftersom detta blir en ny uppgift för de ackrediterade kontrollorganen och en inkomstkälla för dem kommer förmodligen kontrollorganen själva verka för att kontrollen utförs genom att till exempel skicka ut reklam och påminnelser till dem som har anläggningar som ska kontrolleras. Tillsynsmyndigheten kommer då förhoppningsvis inte att behöva lägga några omfattande resurser på påminnelser. Vi föreslår även att man till denna bestämmelse knyter en miljö sanktionsavgift som ska dömas ut om dokumentation inte lämnas in i tid. Paragrafen är bara tillämplig för avloppsanläggningar som har fått tillstånd enligt denna förordning.

¹¹ HaV har i 2016 års utlysning gett medel till ett projekt som undersöker möjligheterna att implementera ett tyskt system för servicerapportering anpassat till svenska registersystem. Slutrapportering av projektet görs den 31 mars 2017.

¹² HaV har i 2016 års utlysning gett medel till en förstudie som ska undersöka förutsättningarna för att ta fram faktablad för markbaserade anläggningar. I framtida faktablad är vår önskan att även drifts- och underhållsinstruktion för denna typ av anläggningar finnas med.

Ny § Övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft när system för ackreditering enligt X och Y §§ förordningen X har införts dock senast den 1 januari 2019.
2. Bestämmelserna i X och Y §§ ska inte tillämpas på anläggningar som enligt 13 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd har tillstånd eller har anmälts före denna förordning träder i kraft.

Ny Z § Utpekande av områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten

Länsstyrelsen/vattenmyndigheten/Kommunen ska i samråd med kommunen/länsstyrelsen och de kommuner med vilka man delar avrinningsområden peka ut de områden inom kommunen som bedöms vara känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten och där påverkan från små avlopp bedöms vara eller riskerar att bli betydande.

Motiv

Paragrafen innebär att inom alla kommuner ska de områden som bedöms som känsliga för toalettavloppsvatten pekas ut, om sådana områden finns. Många remissinstanser har påpekat fördelar med att känsliga områden pekas ut. För verksamhetsutövare och branschen blir det till exempel tydligare vilka krav som kommer att ställas på nya anläggningar.

Om ett område pekas ut som känsligt för utsläpp av toalettavloppsvatten kommer vissa förbud/krav gälla enligt FMH för utsläpp av toalettavloppsvatten respektive förväntad reduktion av fosfor, se vidare de nya paragraferna 12 a och 16 e i föreliggande förslag. Eftersom det finns möjlighet att medge undantag från dessa regler måste prövningsmyndigheterna fortfarande vid tillståndsprovning göra en bedömning i varje enskilt fall av om de regler som anges ovan ska gälla eller om det finns särskilda skäl att medge undantag från kraven. Det är dock en undantagsmöjlighet och utgångspunkten för vårt förslag är att det som huvudregel är rimligt med de krav/förbud som gäller enligt förordningen om man ligger inom ett utpekade område. HaV tror att ett utpekande efter samråd ger ett väl förankrat bedömningsunderlag och en större samsyn i länen/vattendistriktet.

I vattenmyndigheternas sammanställning av kommunernas och myndigheternas redovisning av genomförda åtgärder 2015 (Malin Willför, 2016) anger 159 kommuner att de fastställt områden med hög skyddsnivå för enskilda avlopp, vilket är en ökning med 46 kommuner jämfört med 2014. Att kommunerna har pekat ut områden är positivt eftersom det ökar förutsägbarheten för fastighetsägare och anläggare. I dagsläget kan områden dock bara pekas ut i policybeslut som ofta är politiskt förankrade men saknar rättsligt bindande status. Det innebär att prövningsbeslut som endast är motiverade med att området är utpekade som hög skyddsnivå i en policy inte håller vid en överklagan.

Allmänna kriterier för hög skyddsnivå finns i de allmänna råden (HVMFS 2016:17). Kriterierna är dock öppna för tolkningar och därmed är det inte specifikt angivet vilka typer av områden som ska bedömas som hög skyddsnivå. Vattenmyndigheterna har i sin uppföljning av genomförda åtgärder ställt frågan till kommunerna om underlag från VISS eller åtgärdsprogrammen använts för utpekandet. Några kommuner har svarat ja och några har svarat nej på frågan (Malin Willför, 2016). Vi bedömer att en målsättning bör vara att ett enhetligt bedömningsunderlag används.

Ett nationellt kartunderlag, där hänsyn tas till bland annat retentionen, som kan tjäna som bedömningsunderlag, håller på att tas fram med medel från HaV. Detta beräknas vara klart i en första version i september 2016. För att peka ut områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten skulle även underlagen till vattenmyndigheternas åtgärdsprogram kunna användas. Att använda vattenmyndigheternas åtgärdsprogram som underlag ökar miljöeffektiviteten ytterligare, då åtgärderna kan zoomas in till områden där de gör som mest nytta. I vattenmyndighetens analys har man skalat bort de fastigheter som ligger vid vatten med god status, samt optimerat åtgärdsbehoven utifrån nedströmseffekter. Detta minimerar antalet fastigheter som drabbas av höga kostnader med liten miljönytta. En annan fördel är att analysen följer avrinningsområdena och att även åtgärdsbehovet för havet tas med. Om inte denna avvägning görs finns en stor risk att kustkommuner annars kommer att lämnas med alltför omfattande reduktionsbeting.

Genom ett utpekande med utgångspunkt i ett gemensamt nationellt bedömningsunderlag kommer förutsägbarheten för fastighetsägare, anläggare och tillverkare att öka och likaså likabehandlingen. För att kunna peka ut områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten kommer HaV att behöva ta fram vägledning. Ett förslag på kriterier för att ett område ska bedömas som känsligt för utsläpp av toalettavloppsvatten är:

- Avloppsanläggningen riskerar att påverka en vattenförekomst som inte uppnår eller riskerar att inte uppnå miljö kvalitetsnormen för vatten med avseende på fosfor eller kväve.
- Utsläpp från avloppsanläggningen riskerar att påverka ett skyddat vattenområde där utsläpp kan ha negativ inverkan på skyddsvärdena. Exempel på skyddade områden som skulle kunna påverkas är, vattenskyddsområden, naturreservat eller Natura 2000-områden.

Det är oklart om detta utpekandebeslut ska ses som ett överklagningsbart förvaltningsbeslut eller ett icke överklagningsbart normbeslut. Ytterligare utredning behövs i denna del. Det är även oklart på vilket sätt beslutet ska tillkännagöras för de som får anses berörda av beslutet.

Vi tänker oss att utpekandet skulle kunna ske på tre olika sätt, alla sätt har sin för- och nackdelar och alla kräver troligen någon form av nytt bemyndigande för den berörda myndigheten.

Ett alternativ är att kommunen efter samråd/samverkan med länsstyrelsen tar beslut om vilka områden som ska anses som känsliga. De fördelar vi ser med detta alternativ är att:

- Man på ett smidigt sätt kan ta tillvara den lokala kunskap om markförutsättningar, vattenmiljöer och belastning som finns hos kommunen.
- Över hälften av landets kommuner har redan idag gjort någon form av utpekande för hög skyddsnivå och har erfarenhet av det förfarandet.

Nackdelar med att kommunerna pekar ut områden:

- Motiven för dagens beslut om hög skyddsnivå skiljer sig i åt mellan kommuner. Det finns risk att de områden som fastställs enligt vårt förslag snarare kommer att bero den lokalpolitiska viljan mer än på naturgivna förutsättningar eftersom bedömningsunderlaget endast är vägledande.
- Risken finns att samrådet med länsstyrelsen inte ger den samsyn som eftersträvas då samråd bara är vägledande.
- Det finns risk man inte gör den mellankommunala prioriteringen som behövs inom ett avrinningsområde i övergödningsfrågor. En kommuns beslut påverkar åtgärdsbetinget för nedströms kommuner och industrier i avrinningsområdet. Det är sannolikt att kommuner i den övre delen av avrinningsområdena, som vanligtvis inte har några övergödningsproblem, väljer att peka ut små eller inga områden som känsliga. Detta är rimligt utifrån den kommunens prioritering. Detta innebär dock att kommunerna, jordbruksområdena och punktkällorna nedströms vid kusten då måste uppnå ett mycket högre åtgärdsbeting. Det finns således risk för stora samhällsekonomiska förluster om utpekandet inte sker med ett perspektiv på hela avrinningsområdet. Detta problem blir än mer tydligt om Östersjön beaktas.

Ett annat alternativ är att utpekandet av områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten görs av länsstyrelsen. Det fördelar vi ser med att länsstyrelsen står för utpekandet är:

- Samsynen mellan kommuner och län blir troligen större då beslutet tas på regional nivå.
- Risken för att lokalpolitik påverkar beslutet är liten.

För att bli överrens om bedömningen och ta del av den lokala kunskapen skulle länsstyrelsen behöva samråda med kommunerna i länet. Nackdelar med att länsstyrelsen står för utpekandet är att:

- De områden som pekas ut blir troligen mer oprecisa då den samlade lokala kunskapen som finns hos kommunen är svår att överföra till länsstyrelsen.
- Oprecisa områden kan i sin tur leda till att det krävs mer bedömning och avvägning vid prövningen av om det finns skäl för undantag enligt 16 e paragrafen, detta skulle ju i så fall strida mot tanken att bedömningen av vilken reduktionsnivå som ska gälla ska förenklas. Ju fler situationer som hamnar i gränslandet desto större risk för att olika bedömningar görs när enskilda inspektörer ska göra en bedömning av om särskilda skäl föreligger eller inte.

Ytterligare ett alternativ är att utpekandet görs av vattenmyndigheterna. De fördelar som vi ser med detta alternativ är att:

- Samsynen blir större om fem vattenmyndigheter gör utpekandet än om 21 länsstyrelser tar beslutet.
- Risker för påverkan från lokalpolitiskt håll blir också lika liten som om länsstyrelsen skulle ha tagit beslutet.
- Vattenmyndigheterna redan i dagsläget gör en analys av enskilda avlopp i varje vattenförekomst. Vattenmyndigheten väger miljöbehoven och jämför även gentemot andra utsläppskällor i hela avrinningsområdet. Om Vattenmyndigheterna fastställer ett utpekande kan aspekter såsom källfördelning, nedströmseffekter och kostnadseffektivitet tas i beaktan i en gemensam analys.
- Inga ytterligare offentliga medel behöver tillsättas för utpekandet.

Nackdelar med att vattenmyndigheterna skulle peka ut områden är att:

- För att bli hanterligt för vattenmyndigheterna skulle samrådet mer handla om metoder för att ta fram kartunderlaget än om utpekandet av enskilda områden.
- De områden som pekas ut blir troligen mer oprecisa då den samlade lokala kunskapen som finns hos kommunen är svår att överföra till Vattenmyndigheterna.
- Oprecisa områden kan i sin tur leda till att det krävs mer bedömning och avvägning vid prövningen av om det finns skäl för undantag enligt 16 e paragrafen, detta skulle ju i så fall strida mot tanken att bedömningen av vilken reduktionsnivå som ska gälla ska förenklas. Ju fler situationer som hamnar i gränslandet desto större risk för att olika bedömningar görs när enskilda inspektörer ska göra en bedömning av om särskilda skäl föreligger eller inte.

Ny § Övergångsbestämmelser

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2017.

Förslag på nya bestämmelser samt ändringar i befintliga bestämmelser om MSA

Överträdelse av 14 § FMH

För en överträdelse av 14 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska en miljöstraffavgift betalas med 3 000 kr, om överträdelsen är att utan ha gjort en anmälan göra en ändring på en avloppsanläggning trots att en sådan anmälan krävs.

Överträdelse av nya 15 § FMH

För en överträdelse av 15 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd genom att anlägga en avloppsanläggning som kräver tillstånd eller anmälan utan att uppfylla föreskrivna krav på certifiering ska en miljöstraffavgift betalas med 5 000 kronor.

Överträdelse av nya 18 a § FMH

För en överträdelse av 18 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd genom att vara försenad med att lämna in utförandeintyg ska en miljöstraffavgift betalas med 3 000 kronor.

Överträdelse av nya tillsynsbestämmelserna

För en överträdelse av X eller Y §§ förordningen A genom att vara försenad med att lämna in dokumentation från utförd kontroll ska en miljöstraffavgift betalas med 3 000 kronor.

Omarbetning av förslagen efter synpunkter från referensgruppen

HaV har under våren 2016 gjort ett tvådelat utskick med förslag till ny lagstiftning till en referensgrupp. Totalt har 63 referenspersoner eller grupper från myndigheter, företag, organisationer, universitet och forskningsinstitut, beretts möjlighet att tycka till om förslagen (se bilaga 2). Av dessa har 39 svarat på utskick 1 och 49 på utskick 2.

Föreliggande förslag är en omarbetning av förslagen efter referensgruppens synpunkter. Sammanfattningsvis innebär omarbetningen att några av de

föreslagna paragraferna utgår. Det gäller de paragrafer som handlar om specifika hälsoskyddskrav, t.ex. reduktion av indikatororganismer och olika nivåer av känslighet med avseende på hälsoskydd samt de paragrafer som handlade om provtagning och utsläppskrav i halter för smitt- och näringsämnen. Mycket av det som har tagits bort kommer istället att belysas i vägledning för prövning.

Nedan anges den numrering som bestämmelserna haft i utskicken till referensgruppen.

Följande förslag utgår

Täta ledningar

- *16§ Förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH) (Ledningarna för en avloppsanläggning som avses i 13 § ska vara täta om inte den kommunala nämnden har medgivit något annat.)*

Motiv för att ta bort

Bestämmelsen handlade troligtvis från början om att avloppsvatten skulle ledas bort i slutna ledningar, och inte i öppna diken. Betydelsen och lydelsen av bestämmelsen har sedan förskjutits. Bestämmelsen föreslogs gälla endast för anläggningar dimensionerade för upp t.o.m. 50 pe eftersom det bedöms som mycket svårt att få större ledningsnät helt täta. Referensgruppen påpekade att det blir en gränsdragningsproblematik mellan anläggningar upp till 50 pe och de som är dimensionerade för 51-200 pe. Samma sak kan sägas om man flyttar gränsen till 200 pe. Flera i referensgruppen var positiva till förslaget men många påpekade också de stora svårigheterna med att få alla ledningar absolut täta. Det kommer vidare att bli svårt att efterleva och kontrollera kravet eftersom i princip alla ledningar läcker och det är inte önskvärt att då ha det som ett krav i författning.

Om det är motiverat utifrån lokaliseringen och det finns risk för påverkan på miljö och hälsa kan prövningsmyndigheten i tillstånd eller beslut föreskriva om krav på täta ledningar, läckagekontroll eller liknande.

Krav på utsläppshalter och provtagning med avseende på miljöskydd

- *1 § (Tillämpning av skyddsnivåer och reduktionskrav. Utöver grundkraven i 4 och 5 §§ ska kraven på skyddsåtgärder i varje enskilt fall, relateras till två olika nivåer för miljöskydd respektive tre olika nivåer för hälsoskydd. Skyddsnivån behöver inte vara densamma för miljö- respektive hälsoskydd utan ska bedömas var för sig.)*
- *4 § (Krav på skyddsåtgärder inom grundnivå till skydd för miljön för anläggningar från 51-200 pe. Utöver grundkraven i 5 § gäller följande krav inom grundnivå till skydd för miljön vid prövning. Om särskilda skäl*

föreligger får undantag medges i det enskilda fallet. Anläggningen ska vara utformad så att man lätt kan provta utgående vatten om vattentoalett eller urin är påkopplat. Den förväntade samlade reduktionen av organiska ämnen (mätt som BOD₇ eller BOD₅) ska vara minst 90 %...)

- *5 § (Utsläppskrav inom grundnivå till skydd för miljön för anläggningar från 51-200 pe. Från en avloppsanläggning som har vattentoalett eller urin påkopplad får det i utgående vatten inte släppas ut mer än 40 mg organiska ämnen (mätt som BOD₇ eller BOD₅) per liter...)*
- *8 § (Miljöskydd, utsläppskrav inom känsliga områden till skydd för miljön. Från en avloppsanläggning som har vattentoalett eller urin påkopplad får det inte i utgående vatten släppas ut mer än 40 mg organiskt material (mätt som BOD₇ eller BOD₅) per liter. Om området är känsligt för fosfor gäller mer än 1 mg totalfosfor per liter...)*
- *19 § (Provtagning av anläggningar från 51-200 pe. I samband med den återkommande kontrollen enligt 18 § ska dygnsprov tas på utgående renat vatten vid normal användning och drift.)*
- *21 § (Provtagning av anläggningar upp t o m 50 pe. Om tillsynsmyndigheten begär det ska verksamhetsutövaren genom provtagning visa att begränsningsvärdena enligt denna förordning följs. Om ett prov avviker...)*
- *22 § (När utsläppskraven ska anses uppfyllda. För att det ska anses att ett krav för utsläpp enligt begränsningsvärdena i denna förordning följs får inte det första provet, alternativt medelvärdet...)*

Motiv för att ta bort

Lagstöd för att kräva provtagning finns redan i 26 kap. MB och en detaljreglering i förordningstext riskerar att binda upp tillsynsmyndigheten på ett sätt som inte är ändamålsenligt i det enskilda fallet. Istället är det bättre att en bedömning görs i den enskilda prövningen.

Referensgruppen har anfört att det är för hårda krav jämfört med för anläggningar som är dimensionerade för mer än 200 pe. Man påpekar också att det är svårt att dra slutsatser av ett eller några få prov, samtidigt som det blir en hög kostnad för en enskild fastighetsägare om många prov ska tas fördelat över hela året för att säkerställa ett rättssäkert medelvärde. Många i referensgruppen ansåg därför att detta inte bör stå i lagtext utan regleras i vägledning. I lagstiftning blir också haltkrav bindande och motverkar t.ex. hushållning med vatten.

Genom att ställa högre krav på anläggningar för 51-200 pe än på de mindre motverkar man att fastighetsägare går samman och bygger större, gemensamma anläggningar. Lite större anläggningar brukar ha en större driftsäkerhet och robusthet i driften än de riktigt små.

Prövnings-/tillsynsmyndigheten har möjlighet att ställa krav på anläggningarna vad gäller funktion och utsläpp. Anläggningarna kan få olika stränga krav eftersom en bedömning i det enskilda fallet alltid ska göras utifrån

de allmänna bestämmelserna i miljöbalken avseende risk för påverkan på miljö och hälsa. Utsläppskrav som ger en fastnivå i lagtext skulle kunna ha en negativ effekt eftersom det finns flera av referensgruppens kommuner som anger att de normalt ställer högre krav på miljöskydd för de större anläggningarna 51-200 pe än vad som föreslås i paragrafen.

Det behövs dock tydlig vägledning kring hur tillsynsmyndigheten kan/bör hantera reglering av anläggningarnas utsläpp, hur provtagning kan göras, hur bedömning av provsvaren bör göras och vilka åtgärder den bör leda till. Inte minst för att det ska bli en större samsyn mellan kommunerna än idag.

Om paragraferna kvarstår så finns det oavsett detta ingen brottsrubricering i 29 kap. MB som omfattar en överträdelse av bestämmelserna. Ur den aspekten spelar det därför ingen praktisk roll om HaV istället vägleder om provtagning.

Kriterier för känslig utsläppspunkt, krav på reduktion, utsläppshalter och provtagning med avseende på hälsoskydd

- *11 § (Kriterier för känslig utsläppspunkt med avseende på hälsoskydd. Om ett eller flera av följande kriterier är uppfyllda bedöms utsläppspunkten som känslig ur hälsoskyddssynpunkt.)*
- *12 § (Krav på skyddsåtgärder för känslig utsläppspunkt med avseende på hälsoskydd. Utöver grundkraven i 4-5 §§ och 10 § gäller följande krav för känslig utsläppspunkt med avseende på hälsoskydd vid prövning...)*
- *13 § (Utsläppskrav vid känslig utsläppspunkt med avseende på hälsoskydd. Från en avloppsanläggning som har vattentoalett eller urin påkopplad får det inte i utgående vatten släppas ut mer än 100 CFU/100ml Escherichia coli...)*
- *14 § (Kriterier för extra känslig utsläppspunkt med avseende på hälsoskydd. Om platsens förutsättningar gör att det finns stor risk för olägenhet för människors hälsa om utsläpp av toalettavloppsvatten tillåts, bedöms utsläppspunkten som extra känslig med avseende på hälsoskydd.)*
- *15 § (Krav på skyddsåtgärder för extra känslig utsläppspunkt med avseende på hälsoskydd. Utöver grundkraven i 4-5 §§ och 10 § gäller följande krav för extra känslig utsläppspunkt med avseende på hälsoskydd vid prövning. Om särskilda motiv föreligger får undantag medges i det enskilda fallet. Utsläpp till mark, grund- eller ytvatten från vattentoalett tillåts inte...)*
- *16 § (Utsläppskrav vid extra känslig utsläppspunkt med avseende på hälsoskydd. Från en avloppsanläggning som har BDT-avloppsvatten påkopplat får det i utgående vatten inte släppas ut mer än X CFU/100ml Escherichia coli.)*

Motiv för att ta bort

HaV föreslår att i stort sett samtliga föreslagna paragrafer med detaljreglering av hälsoskydd tas bort. Skälet är att det råder osäkerhet även bland experter om vilka indikatororganismer som ska mätas och vad som är relevanta utgående halter. Ingående halter av indikatororganismer kan, för de avloppsanläggningar som är dimensionerade för ett eller ett par hushåll, variera väsentligt. Om en anläggnings reduktion mäts i log 3 eller 5 kan det innebära väsentligt skiftande halter ut, vilket i sin tur kan medföra en felaktig bedömning som leder till falsk trygghet och risker för smittspridning.

För att minska risken för smittspridning kan lokaliseringen av utsläppspunkten eller utsortering av toalettavloppsvatten vara viktigare än hur stor reduktionen är i anläggningen. Trots en god medelreduktion kan tillfällig tillförsel av smittämnen resultera i betydande utsläpp och det är därför viktigt att ha fler barriärer än bara reduktion i anläggningen.

Andra invändningar mot krav på reduktion har varit att felmarginaler i provtagning och analyser skapar osäkerhet, att tillväxt av indikatororganismer kan ske i vissa avloppsanläggningar och därmed påverka provresultatet, samt att de stora reningsverken inte har krav på reduktion av mikroorganismer.

Krav på återvinning av näringsämnen

- *2 § (Krav på återvinning av näringsämnen. Avloppsanläggningen ska möjliggöra återvinning av näringsämnen ur avloppsfraktioner. Om särskilda skäl föreligger får undantag medges i det enskilda fallet.)*

Motiv för att ta bort

Dubbelreglering med 2 kap. 5 § MB.

Större paragrafjusteringar

Krav på provtagning

- *7 § (Krav på anläggningar inom känsliga områden till skydd för miljön vid provning. Anläggningen ska vara utformad så att man lätt kan provta utgående vatten om vattentoalett eller urin är påkopplat.)*

Paragrafen är delvis kvar, men krav på möjlighet till provtagning respektive krav på kvävereduktion har tagits bort.

Motiv för att ändra

I referensgruppen har många av kommunerna uppgivit att de accepterar infiltrationer med fosforfällning inom områden som idag bedöms som hög skyddsnivå för miljöskydd där det inte finns miljöskäl för att ställa höga kvävekrav. Detta bedömer vi vara ett kostnadseffektivt alternativ för att nå en högre reduktionsnivå av fosfor. Vårt tidigare förslag innebar att möjligheten till

infiltration uteblir när krav ställs på att provtagning ska vara möjlig. De fördelar i form av en god smittskyddsreduktion som man får på köpet med en korrekt placerad och anlagd infiltration överväger enligt vår bedömning nackdelen med att anläggningen inte kan provtas och provtagningskravet har därför tagits bort.

Likaså har förslaget på krav på minst 50 % kvävereduktion tagits bort från vårt tidigare förslag. Det är idag de enbart större kommunala reningsverken (> 10 000 pe) som har kvävekrav. Ett införande av reduktionskrav för kväve för de små anläggningarna skulle riskera att upplevas som ologiskt då det inte finns något motsvarande krav för anläggningar för 201-10 000 pe. Det är minst 10 till 20 gånger dyrare att reducera kväve i små avloppsanläggningar jämfört med större reningsverk varför generella kvävekrav på små anläggningar är oproportionerligt.

Återkommande kontroll

- *(17, 18 och 20§§ (Driftskontroll efter installation, Återkommande driftskontroll av anläggningar upp t o m 50 pe och Återkommande driftskontroll av anläggningar från 51-200 pe)*

Paragraferna har ändrats från vårt tidigare förslag som var att kontrollen ska utföras av någon med yrkesmässig kunskap om anläggningen till att kontrollen ska utföras av ackrediterat kontrollorgan av typ C enligt ISO/IEC 17020 som är ackrediterat för uppgiften i enlighet med förordning (EG) nr 765/2008. Vidare har intervallet för kontroll av större anläggningar ändrats från 2 gånger per år till en gång per år.

Motiv för att ändra

Att bedöma vad som är yrkesmässig kompetens innebär svårigheter och med denna formulering blir det tydligare vilken kompetens den som kontrollerar en anläggning ska ha. Större anläggningar (51-200 pe) drivs ofta av utbildad personal och kontroll av ackrediterat organ en gång per år anses därför tillräckligt.

Bilaga 1 Litteraturhänvisningar

Miljöskydd

Markbaserad rening

I Naturvårdsverkets rapport 5224 ”Robusta uthålliga, små avloppssystem – en kunskapssammanställning” från 2002 anges med utgångspunkt från en sammanställning av en stor mängd litteratordata följande: reningsförmågan hos väl fungerande infiltrationsanläggningar är mellan 25 och 100 % vad avser totalfosfor och 90-95% vad avser BOD. Vad gäller fosfor anser rapportförfattarna att man kan räkna med att 60-80 % avskiljs ovanför grundvattennivån och om även transport i mättad zon inräknas uppnås en nära nog total rening. I rapporten anges vidare att kvävereduktionen för infiltrationsanläggningar uppgår till 20 %, med källan det norska forskningsprogrammet NAT. Andra källor uppger upp emot 95 % reduktion av totalkväve. Infiltrationer har normalt god driftstabilitet och ger en viss, men måttlig grundvattenpåverkan. **Det renade vattnet går direkt till grundvatten, vars omsättning ofta är låg. Detta innebär att eventuella störningar från avloppsutsläppet inte upptäcks förrän kvaliteten hos grundvattnet, vilket i många fall används som dricksvatten, blivit påverkad. Författarnas rekommendation är därför att markbädd bör övervägas innan beslut om infiltration tas.** (Jönsson, Malmén, & Palm, 2002)

I samma rapport framgår att väl fungerande markbäddar för blandat hushållsavloppsvatten som dimensioneras med 5 m²/pe eller större, reducerar BOD bra, normalt 85–97 %. Normalt försämras fosforreningen med tiden, men försämringen förefaller vara liten och mindre än vad Naturvårdsverket räknade med i äldre Allmänna Råd (NV 1987; NV 1991). I mätningar från större markbäddar minskade den genomsnittliga fosforreduktionen från 51 % för 0–5 år gamla anläggningar till 46 % för anläggningar äldre än 10 år.

Medianvärde för fosforreduktionen är ca 50 %. Reduktionen av totalkväve varierar mycket, från ca 10 % till ca 80 %. (Jönsson, Malmén, & Palm, 2002)

Det största problemet med markbäddar och infiltrationer är troligen att variationen i deras funktion är stor från början. Både infiltrationer och markbäddar är platsbyggda och utförandet har stor betydelse för deras funktion. Livslängden för både infiltrationer och markbäddar verkar vara beroende av den ackumulerade ytbelastningen av BOD och suspenderat material. Med rätt dimensionering och beskickning förefaller dock livslängden vara lång och anläggningen robust. (Jönsson, Malmén, & Palm, 2002)

I avhandlingen “Sustainable phosphorus removal in onsite wastewater treatment” från 2013 konstaterar David Eveborn att kemiska processer i marken avgör hur bra markbaserade avloppsanläggningar fungerar. Det är

huvudsakligen aluminiumföreningar i jorden som binder fosfor, och fastläggningen fungerar bäst i jordar med lågt pH-värde. David Eveborn har också visat att anläggningarna kan läcka ut redan inbunden fosfor. På lång sikt finns det därför risk för läckage från gamla anläggningar, men systemen dämpar åtminstone koncentrationen av fosfor som läcker ut och fördelar läckaget över lång tid. Eveborn drar slutsatser i rapporten att ytvattenbelastande markbaserade system (markbäddar) bidrar i sådan grad till övergödning att det i många fall bör vara befogat att införa förbättrad fosforavskiljning. Om man bortser från att fosfor inte kan återvinnas så visar sig markbaserade system med grundvattenutsläpp (infiltrationer) vara miljömässigt fördelaktiga utifrån en livscykelanalys i de fall där tillräckliga avstånd till ytvatten föreligger. (Eveborn, 2013)

I Naturvårdsverkets rapport 6484 från 2012 "Läget inom markbaserad avloppsvattenrening" anges att det ofta föreligger ett omvänt förhållande mellan biologisk reningseffekt och hydraulisk kapacitet vilket innebär att så länge bädden släpper igenom vatten finns ingen anledning att utgå från att den biologiska funktionen (dvs. reduktionen av smittämnen, BOD, och kväve) är försämrad. För den kemiska funktionen (avskiljning av fosfor) krävs att den biologiska reningen fungerar väl. Den kemiska funktionen avtar dock med tiden. Hur snabbt beror på en mängd förhållanden där framför allt belastning och volym jord som deltar vid inbindningen av fosfor har betydelse. Om avloppsvattnet alltid tillåts passera i ett omättat flöde genom minst 100 cm mark kommer BOD-reduktionen att bli >90 % och förutsättningarna goda för en bra fosforreduktion. För närvarande menar dock rapportförfattarna att det saknas bra metodik för att värdera en enskild markbädds eller infiltrations reningsskapacitet avseende framför allt fosfor. För bedömning av reningseffekten, t.ex. fosforreduktion, är belastningen viktigare än anläggningstypen. Även utformning och lokalisering i förhållande till mark/grundvatten är avgörande för vilket recipientskydd som kan uppnås. Kvävereningen i markbaserade reningssystem uppges i rapporten ligga mellan 10 och 30 %. Reduktionen av läkemedel och organiska miljöfrämmande ämnen kan däremot förväntas vara minst lika bra i markbaserade reningssystem eller till och med bättre jämfört med kommunala avloppsreningsverk. (Elmefors, o.a., 2012)

I rapporten "Markbaserad rening. En förstudie för bedömning av kunskapsläge och utvecklingsbehov" har författaren Peter Ridderstolpe gjort en sammanställning av rapporterad avskiljning av fosfor från olika litteraturkällor. Variationen är mellan 0 och 100 % beroende på bland annat ålder och belastning, men en bedömning av ett rimligt medelvärde verkar vara ca 50 %. Rapportförfattaren anser att för att varaktigt nå 70 % avskiljning av fosfor måste marksystemen kompletteras med någon annan typ av teknik i form av t.ex. källsortering eller kemisk fällning, eller utföras som mycket stora och lågbelastade bäddar. För långsiktig och hög fosforinbindning i mark krävs låg fosforbelastning och stora volymer jord som deltar i inbindningsprocessen. Med den praxis vi använder i Sverige för dimensionering och byggande av markbäddar och infiltrationer kan man knappast räkna med hög och

kvarstående fosforrening under anläggningens hela drifttid. (Ridderstolpe P. , 2009)

Under 2015-2016 finansierade Havs- och vattenmyndigheten ett projekt om fosforfällor drivet av Miljösamverkan Halland. Ett syfte var att utvärdera bytesintervall för fosforfällorna. Provtagning av fosforfällorna gick dock inte att genomföra som planerat. Av de 54 besökta avloppsanläggningarna var det endast 15 anläggningar som var i sådant skick att de kunde användas för analys av fosforfällan. Problemen bestod bland annat i att fosforfällorna var felinstallerade, att det var slam i fällan och att föregående reningssteg uppvisade en bristande funktion. Markbäddarna hade i flera fall vatten och slam i luftningsrören. (Miljösamverkan Halland, 2016)

Minireningsverk

Reningseffekten i minireningsverk har under de senaste 10 åren utvärderats av ett flertal aktörer. Utloppet från ett minireningsverk är normalt väl definierat, och man har ingen utspädning av vatten från kringliggande mark, vilket gör att provtagning på denna typ av anläggningar är lättare än för markbaserade anläggningar. Ofta utgår provtagningen och reduktionsberäkningen från schabloner för inkommande belastning.

Johannessen m.fl. analyserade 2008 utgående vatten från sex olika fabriker av minireningsverk i Norge, sammanlagt 250 prover. Alla modellerna hade aktiv fosforfällning och var i drift. Medelvärdet för BOD5-reningen var 94 % och för fosfor 85 %. Spridningen var dock stor, från försumbar rening till nära 100 %. Det fanns en skillnad mellan olika fabriker, men den viktigaste faktorn verkade vara graden av tillsyn och service. I rapporten dras slutsatsen att minireningsverk har god potential för rening av organiskt material och fosfor men att det är viktigt att följa upp driften för de förväntade reningsresultaten ska nås. (Ek, Eikum, Johannessen, Junested, & Ovell, 2008)

I rapporten ”Tillsyn på minireningsverk inklusive mätning av funktion.” från Länsstyrelsen i Västra Götalands län 2009 presenteras resultat från analys av vatten från 25 olika anläggningstyper av minireningsverk med fosforfällning, totalt 115 prover. Medelreningen baserad på belastningsschabloner var för BOD 90 %, för fosfor 62 % och för kväve 40 %. Det fanns en stor spridning mellan resultaten och vissa verk hade mycket dålig funktion. (Hübinette, 2009)

Med finansiering från HaV genomförde Avloppsguidens användarförening 2015 ett projekt med fokus på sambanden mellan reningseffekt, serviceavtal och egenkontroll för 105 minireningsverk av 13 olika fabriker. Alla verken skulle enligt CE- märkningen klara så kallad hög skyddsnivå med avseende på BOD, kväve och fosfor, vilket motsvarar 90 % rening av fosfor och BOD, samt 50 % rening av kväve. Service och egenkontroll delades in i vardera tre nivåer, med nivå 3 som mest omfattande. Servicenivå 2 och 3 gav betydligt säkrare effekt, även om det var långt ifrån någon garanti för att anläggningen klarade hög skyddsnivå. Den viktigaste skillnaden mellan nivå 1 och de högre nivåerna verkade vara att serviceorganisationen vid nivå 2 och 3, förutom att göra de rent mekaniska funktionskontrollerna, även hade en relevant kunskap kring reningsprocesserna. Resultaten visade att krav på serviceavtal inte är någon

garanti för fullgod funktion i minireningsverk. Vad avtalet om service innehåller och kompetensen hos den som utför servicen har stor inverkan på reningsresultatet. Det var bara drygt hälften av anläggningarna som vid provtagningstillfället renade avloppsvattnet i överensstämmelse med det som uppgivits i CE-märkningen. (Avloppsguidens användarförening, 2015)

Källsorterande lösningar

Det finns principiellt tre olika källsorterande system:

- Urinsortering
- Klosettavloppsvattensortering
- Torrtoalett med kompostering och separat behandling av BDT-avloppsvatten

Urinsortering innebär att ca 60 % av fosfor och 80 % av kväve avskiljs. Fekaliedelen kan omhändertas antingen i torr fraktion i en torrtoalett eller i våt fraktion om en urinseparerande vattentoalett används.

I rapporten "Utvärdering av urinsortering och torrtoaletter i Tanums kommun" från 2008 har arbetet med kretsloppsbaseade lösningar dokumenterats och utvärderats genom bland annat intervjuer med fastighetsägare och berörda politiker och tjänstemän. Sedan slutet av 90-talet har Tanums kommun ställt krav på urinsortering/torrtoalett vid all nybyggnation liksom vid väsentlig ändring av befintlig byggnad. 2008 hade ca 750 hushåll i Tanum urinsortering eller torrtoalett. Den största delen av dessa var fritidshus. Majoriteten av hushållen var nöjda med sin toalett. De fritidsboende var generellt sett mer nöjda än de permanentboende. Skillnaderna mellan hur hushållen upplevde sina toalettlösningar var dock stora. Tekniken tycktes inte heller vara helt färdigutvecklad. Några vanliga problem med de urinsorterande toaletterna var stopp i urinledningen och dålig lukt. Toaletten upplevdes också av vissa som svår att rengöra och svår att använda för små barn. En stor del av de fritidsboende, och några av de permanentboende omhändertog urinen och/eller fekalierna själva och spred urinen/mullen på gräsmattan eller i rabatterna. Det var dock inte alla som använde sig av mullen som gödsel. Några grävde bara ner den på "lämpligt" ställe. Endast ett fåtal av de intervjuade komposterade fekalierna/mullen i en sluten kompost, vilket är det krav som kommunen ställer med hänsyn till risken för smittspridning. Flera politiker och tjänstemän pekade på vikten av någon form av kvalitetssäkring av systemet. (Andersson, 2008)

Klosettavloppsvattensortering dvs. att toalettavloppsvatten uppsamlas separat innebär att ca 90 % av både fosfor och kväve avskiljs. Slutna tankar för toalettavloppsvatten genererar inte något utsläpp på den aktuella platsen för avloppsanläggningen och belastar sålunda inte recipienten lokalt. En 100 % reduktion av samtliga parametrar uppnås m a p toalettavloppsvattnet sett till den aktuella platsen där anläggningen ligger. Reningen på fastigheten totalt beror på systemet för rening av BDT-vatten.

Slutna tankar kan användas med olika typer av vattentoaletter som skiljer sig åt vad gäller framförallt spolmängder. De extremt snålspolande **vattentoaletterna använder ca 0,6 liter per spolning medan en ”vanlig” vattentoalett vanligen använder upp till 4 liter per spolning.**

Det har funnits ett behov av att utvärdera tekniken med extremt snålspolande toaletter utifrån ett användarperspektiv vilket också skedde i det HaV-**finansierade projektet ”Utvärdering av användaraspekter av vakuumpoletter till slutna tank” under 2015. Totalt skickades 870 enkäter ut** till hushåll med vakuum i Kungsbacka, Östhammar, Norrtälje och Södertälje kommuner, och 502 svar kom in, 59 %. De flesta var nöjda eller mycket nöjda med sitt toalettsystem (80 %), medan 10 % var mindre nöjda eller missnöjda. Fritidsboende var mer nöjda än permanentboende. Knappt hälften av de svarande hade aldrig haft några problem med driftsstopp medan 38 % hade haft något enstaka stopp, och 15 % hade haft upprepade stopp. Det vanligaste driftstoppet som angavs var olika typer av motorhaveri. Stopp i ledningarna pga. nedspolade föremål eller för mycket papper var ett annat problem som flera hade upplevt. Permanentbebodda fastigheter med vakuumpolett till slutna tank utgjordes i enkätsvaren oftast av 2 personer (60 %). De allra flesta (89 %) hade tankar med volymen 3kubm. Slamtömning skedde på de flesta fastigheter en (42 %) eller två gånger (50 %) per år, vilket är i paritet med en traditionell slamavskiljare med infiltration eller ett minireningsverk. I rapporten konstateras dock att det krävs tydliga installationsinstruktioner för VVS-installatörer för att undvika felinstallationer och felinställningar. Det behövs också tydliga anvisningar för användarna för att undvika handhavandefel, tydliga anvisningar till slamsugningsentreprenörerna och en fungerande serviceorganisation i de fall driftsstopp eller andra problem uppkommer. (af Petersens & Granath, 2015)

Slutsatser

Det finns en samstämmighet i litteraturen att den biologiska reningen i markbaserade anläggningar är god, även om kvävereningen är begränsad. Fosforreduktionen kan variera avsevärt beroende på lokalisering, jordart, belastning etc. En vanlig uppfattning i litteraturen är också att anläggningar vars reningseffekt uppvisar dålig rening eller där processen havererat ofta hänger samman med felaktigheter i lokalisering, utformning och/eller belastning. Med dålig lokalisering finns också risk för påverkan på framförallt grundvatten.

Det finns också en samstämmighet i litteraturen att minireningsverk har potential till god rening av såväl BOD, fosfor som kväve, men att reningen är avhängig god tillsyn och skötsel.

Separat uppsamling av toalettvattnen i slutna tank kan konstateras ge ett mycket gott hälso- och miljöskydd jämfört med andra tekniklösningar för små avlopp, och det finns liten risk för driftsproblem som orsakar belastning på miljön. Urinseparering och torrtoaletter ger också en god reduktion av näringsämnen men slutresultatet är bland annat beroende av hur avfallet

hanteras. Precis som för övriga avloppstekniker finns utvecklingsbehov vad gäller såväl teknik som kringorganisation.

Rätt anlagda och rätt skötta anläggningar ger sålunda oavsett teknik goda och förväntade reningsresultat, om valet av teknik dessutom har anpassats till omgivningens behov av skydd. Det är dock långt ifrån självklart att sådana goda förutsättningar för reningen av avloppsvattnet alltid råder, varför det är viktigt att ny lagstiftning inom området stödjer

- att valet av anläggningstyp anpassas till förhållanden på platsen,
- att anläggningen anläggs/inställas korrekt,
- att anläggningen sköts och underhålls för att upprätthålla reningsfunktionen.

Samtidigt finns ett fortsatt behov av utveckling och av forskning kring små avloppssystem.

Bilaga 2 Referensgrupp

Förfrågan om er möjlighet att ingå i en referensgrupp gällande reglering för små avloppsanläggningar

2012 fick Havs- och vattenmyndigheten ett regeringsuppdrag som innebar att nödvändiga förändringar i regelverket kring små avlopp skulle utredas och kostnadseffektiva författningsförslag tas fram. I september 2013 överlämnade Havs- och vattenmyndigheten slutrapporteringen till regeringen som bland annat innehöll författningsförslag som föreslogs ersätta Naturvårdsverkets allmänna råd om små avloppsanordningar för hushållspillvatten (NFS 2006:7).

<https://www.havochvatten.se/hav/uppdrag--kontakt/vart-uppdrag/regeringsuppdrag/regeringsuppdrag/sma-avlopp-2013.html>

Regeringen har nu tagit upp arbetet med att bereda slutrapporteringen. Havs- och vattenmyndigheten deltar i arbetet genom expertstöd till regeringen. Förslaget var på remiss 2014 och synpunkter som kommit in behöver hanteras och vi har sett ett behov av att revidera delar av vårt förslag. Till detta arbete behöver det knytas en referensgrupp. Referensgruppen ska medverka i projektet genom att ha synpunkter på de reviderade förslag som tas fram, det gäller bland annat att:

- Delar av Naturvårdsverkets allmänna råd görs till bindande författning.
 - Tydligare krav ställs på hälsoskydd.
 - Ändrade reduktionsnivåer för miljöskydd.
 - Särskilda regler för avloppsreningsanläggningar 51 – 200 pe.
- Materialet, som är i form av paragrafer med motiv, kommer att skickas ut i två omgångar och det första utskicket beräknas göras under vecka 11.

Vi ber härmed om er medverkan i referensgruppen. Vi önskar svar senast den 14 mars 2016.

Har ni frågor kontakta:

Åsa Gunnarsson, telefon 010-698 60 35
e-post: asa.gunnarsson@havochvatten.se

Margareta Lundin Unger, telefon 010-698 61 21
e-post: margareta.lundin-unger@havochvatten.se

Sändlista

Organisation

Kontaktpersoner (e-post)

Aktionsgruppen för små avlopp

Daniel Hedlund

Avfall Sverige	Jenny.westin
Avloppsguidens användarförening	Emma.Selin@skovde.se Bjorn.eriksson@vaguiden.se
Boverket	Maria.Thuresson@boverket.se
Chalmers tekniska högskola	Johan.astrom@tyrens.se Andreas Lindhe Andreas.Lindhe@chalmers.se Thomas.Pettersson@chalmers.se
Ecoloop	Mats.Johansson@ecoloop.se>
EffluxIQ	thomas@effluxiq.se
Ekolagen Miljöjuridik AB	jonas@ekolagen.se
Folkhälsomyndigheten	Caroline.schonning@folkhalsomyndigheten.se
Havsmiljöinstitutet	
IVL, Svenska Miljöinstitutet,	Mikael.olshammar@ivl.se
Institutet för jordbruks- och miljöteknik, JTI	Ida.sylwan@jti.se
Jordbruksverket	<i>avstår</i>
Keml	<i>avstår</i>
KSRR Kalmarsundsregionens renhållare	
KTH	
Kungälv kommun	Emelie.Wallenas@kungalv.se Maria.HubINETTE@kungalv.se
Lantbrukarnas riksförbund, LRF	peter.wallenberg@lrf.se
Lantmäteriet	gustav.mark@lm.se
Livsmedelsverket	<i>avstår</i>
Luleå tekniska universitet	Annelie Hedström Annelie.Hedstrom@ltu.se Inga.herrmann@ltu.se
Läkemedelsverket	<i>avstår</i>
Länsstyrelsen Värmland	
Länsstyrelsen Västra Götaland	Holm Martin < Martin.Holm@lansstyrelsen.se >
Länsstyrelsen Stockholm	<i>avstår</i>
Miljöförvaltningen Göteborg	ann.dahlberg@miljo.goteborg.se adam.rideliuss@miljo.goteborg.se
Miljösamverkan Västra Götaland	<i>Avstår</i>
Miljösamverkan Sverige	
MRV (Branschorganisation för EN-godkända minireningsverk)	Oscar Falkenberg
Naturskyddsföreningen	Ellen Bruno
Naturvårdsverket	Catarina.Ostlund@naturvardsverket.se
Socialstyrelsen	
Statens veterinär medicinska anstalt, SVA	anna.nordstrom@sva.se
Sveriges Geologiska undersökning, SGU	Lena Maxe
Sveriges kommuner och landsting, SKL	tove.gothner@skl.se
Sveriges lantbruksuniversitet	hakan.jonsson@slu.se

Sveriges tekniska forskningsinstitut SP	
Swedac	Magnus Pedersen
Svenskt Vatten	malin.tu vesson@mittsverigevatten.se
Södertäljes miljökontor	Karl-Axel.Reimer@sodertalje.se
VA-guiden	bjorn.eriksson@vaguiden.se
Vattenmyndigheterna	mikael.gyllstrom@lansstyrelsen.se Jan.F.Petersson@lansstyrelsen.se
Villaägarnas riksförbund	Anna.werner@villaagarna.se
VIVAB Vatten, avlopp och avfall i Varberg och Falkenberg	Andreas.Petersen@vivab.info
VVS-fabrikanternas råd	daniel@vvsfabrikanterna.se
WRS (Water Revival Systems)	Peter.Ridderstolpe@wrs.se>
WSP	jane.hjelmqvist@wspgroup.se
Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund	
Örnsköldsvik kommun	
Referenskommuner (via SKL)	erika.jonsson@ostersund.se birger.bergea@boras.se jonas.persson2@falkenberg.se helen.nilsson@falkenberg.se thorbjorn.johansson@skelleftea.se sara.helmersson@norrtaalje.se kenneth.johansson@hudiksvall.se svante.larsson@vasteras.se par.a.lindstrom@skovde.se tobias.nilsson@orsa.se anna.ericsson@sodertalje.se maria.forsell@nykoping.se adam.ridelius@miljo.goteborg.se sofie.petersson@miljovast.se

Bilaga 3 Sammanställning av författningsförslagen

Jämförelse mellan dagens reglering i FMH och vårt förslag

Nuvarande lydelse i FMH	Föreslagen lydelse i FMH
12 §	12 §
<p>Det är förbjudet att i vattenområde släppa ut avloppsvatten från vattentoalett eller tätbebyggelse, om avloppsvattnet inte har genomgått längre gående rening än slamavskiljning.</p> <p>Vad som sägs i första stycket gäller dock inte om det är uppenbart att sådant utsläpp kan göras utan risk för olägenhet för människors hälsa eller miljön.</p>	<p>Bestämmelserna i 12-16 e och 18-20 §§ ska tillämpas på avloppsanläggningar som inte kräver tillstånd eller anmälan enligt miljöprövningsförordningen (2013:251).</p> <p>Bestämmelserna i 13 § första och andra styckena gäller inte om avloppsanläggningen enbart är avsedd att föra avloppsvattnet till en allmän avloppsanläggning.</p> <p>Bestämmelserna i 16 d-e gäller inte avloppsanläggningar som behandlar eller samlar upp spillvatten som inte är hushållsliknande och som inte omfattas av miljöprövningsförordningen (2013:251).</p>
	12 a §
	<p>Inom områden utpekade som känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten enligt X § är det förbjudet att till mark, grund- eller ytvatten släppa ut såväl renat som orenat toalettavloppsvatten eller urin. Prövningsmyndigheten får medge undantag från förbudet i första stycket om särskilda skäl föreligger.</p> <p>Inom övriga områden är det förbjudet att till mark, grund- eller ytvatten släppa ut toalettavloppsvatten eller urin som inte har genomgått längre gående behandling än slamavskiljning eller motsvarande.</p>
13 §	13 §

<p>Det krävs tillstånd för att</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. inrätta en avloppsanordning som en eller flera vattentoaletter ska anslutas till, eller 2. ansluta en vattentoalett till en befintlig avloppsanordning. <p>Det krävs anmälan till den kommunala nämnden för att inrätta en annan avloppsanordning än som avses i första stycket.</p> <p>En ansökan om tillstånd enligt första stycket ska prövas av den kommunala nämnden. Ansökan prövas dock av generalläkaren i de fall generalläkaren utövar tillsyn över anläggningen.</p> <p>En kommun får meddela föreskrifter om att det i stället för anmälan krävs tillstånd för att inom vissa delar av kommunen inrätta en sådan anordning som avses i andra stycket. Sådana föreskrifter får endast avse tillståndsplikt som behövs för att skydda människors hälsa eller miljön. Förordning (2008:690).</p>	<p>Det krävs tillstånd för att</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. anlägga en avloppsanläggning som toalettavloppsvatten eller urin ska anslutas till, 2. ansluta toalettavloppsvatten eller urin till en befintlig avloppsanläggning som före anslutningen inte hade toalettavloppsvatten eller urin anslutet, 3. öka belastningen på en befintlig tillståndsgiven anläggning så att dygnsflödet för vilket anläggningen är tillståndsgiven varaktigt överskrids, eller 4. ändra lokaliseringen av komponenter i en tillståndsgiven avloppsanläggning. <p>Det krävs anmälan till den kommunala nämnden för att anlägga en annan avloppsanläggning, för behandling av annat sådant spillvatten eller annan flytande orenlighet, än som avses i första stycket.</p> <p>En ansökan om tillstånd enligt första stycket ska prövas av den kommunala nämnden. Ansökan prövas dock av generalläkaren i de fall generalläkaren utövar tillsyn över anläggningen.</p> <p>Om det behövs för att skydda människors hälsa eller miljön får en kommun meddela föreskrifter om att det i stället för anmälan krävs tillstånd för att inom vissa delar av kommunen anlägga en sådan anläggning som avses i andra stycket.</p>
<p>14 §</p>	<p>14 §</p>
<p>Det är förbjudet att utan anmälan till den kommunala nämnden ändra sådana avloppsanordningar som avses i 13 §, om åtgärden kan medföra väsentlig ändring av avloppsvattnets mängd eller</p>	<p>Det är förbjudet att utan anmälan till den kommunala nämnden göra ändringar som varaktigt påverkar sådana avloppsanläggningar som avses i 13 § och som innebär att:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. sammansättningen eller

sammansättning.	<p>momentanflödet av avloppsvatten till anläggningen ändras på ett sådant sätt att förutsättningarna för rening påverkas, eller</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. förutsättningarna för rening eller omhändertagande av avloppsfraktion kan påverkas på annat sätt. 6. ökar belastningen på en anläggning så att dygnsflödet som angetts i anmälan överskrids, eller 7. lokaliseringen av komponenter i en avloppsanläggning ändras. <p>Första stycket, 3 och 4 gäller endast för anläggningar som är anmälningspliktiga enligt 13 §.</p>
15 §	15 §
<p>Bestämmelserna i 13 § första och andra styckena ska inte tillämpas på en avloppsanordning som kräver tillstånd eller anmälan enligt miljöprövningsförordningen (2013:251) eller om avloppsanordningen är avsedd att föra avloppsvattnet till enbart en allmän avloppsanläggning. Förordning (2013:769).</p>	<p>Endast personer som är certifierade av ett personcertifieringsorgan som är ackrediterat för uppgiften får anlägga avloppsanläggningar som kräver tillstånd eller anmälan enligt 13 § eller göra ändringar som kräver anmälan enligt 14 § 2.</p> <p>Personcertifieringsorganet ska vara ackrediterat för uppgiften enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll.</p>
	15 a §
	<p>En anmälan eller ansökan enligt 13 § ska minst innehålla följande:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Sökandes namn och kontaktuppgifter, fastighetsbeteckning och adress för den fastighet som

	<p>avloppsanläggningen ska betjäna</p> <p>2 Ritningar samt tekniska beskrivningar med de uppgifter som är nödvändiga för att kunna bedöma anläggandet och behovet av övervakning av avloppsanläggningen såsom</p> <ul style="list-style-type: none"> g) beskrivning av avloppsanläggningens dimensionering och förväntad belastning, dygnsflöde, uppbyggnad och funktion samt en dokumentation av behandlingens förväntade reningsnivå och de kritiska punkterna för anläggandet h) situationsplan där det framgår fastighetsgränser och eventuell tillfartsväg för slamtömningsfordon, placering av komponenter och utsläppspunkt för behandlat avloppsvatten samt avstånd till byggnader, ytvatten, badplats, dricksvattentäkter, energibrunnar och små avloppsanläggningar i det möjliga påverkansområdet i) längd- och tvärsektion över anläggningen j) installationsanvisningar k) drift- och underhållsinstruktion l) under vilka förhållanden eventuell bräddning kan ske och var bräddpunkten ligger <p>3 Vid infiltration i mark ska det finnas uppgifter som styrker att markförhållandena på platsen är lämpliga för vald lösning, detta inkluderar</p>
--	--

	<p>4 uppgifter om berg i dagen och närliggande dräneringssystem</p> <p>5 infiltrationskapacitet, uppgift om den högsta förväntade grundvattennivån samt avstånd från markytan till berg vid den planerade avloppsanläggningen.</p> <p>6 Uppgift om certifierad anläggare.</p> <p>Den myndighet som handlägger ett anmälningsärende som avser en verksamhet som är anmälningspliktig enligt 13 § får medge undantag från kraven i första stycket, om undantaget avser sådant som inte behövs för handläggningen.</p>
16 §	16 §
<p>Ledningarna för en avloppsanordning som avses i 13 § skall vara slutna, om inte den kommunala nämnden medger något annat.</p>	<p>En anläggning ska dimensioneras utifrån förväntad belastning. En anläggning som är avsedd för upp till 50 pe ska alltid dimensioneras för minst fem åretruntboende personer per hushåll, om det inte finns särskilda skäl mot det. Vid dimensioneringen ska variationer i belastningen beaktas.</p> <p>För en anläggning som är avsedd för 51-200 pe eller där spillvattnet inte är hushållsliknande ska dimensioneringen bedömas i det enskilda fallet.</p>
	16 a §
	<p>En avloppsanläggning får inte medföra mer än obetydlig risk för smitta i dricksvatten för människor eller djur eller annan olägenhet för människors hälsa.</p> <p>Om det behövs med hänsyn till skyddet för människors hälsa kan prövningsmyndigheten vid prövning av en ny anläggning även ställa krav på minst 50 % förväntad reduktion av totalkväve.</p>

	16 b §
	<p>En avloppsanläggning med en infiltrerande del ska ha ett avstånd om minst 1,0 meter mellan spridningslagrets underkant och högsta förväntade grundvattennivå eller berg, när anläggningen är i drift.</p> <p>Om avloppsanläggningen har toalettavloppsvatten anslutet ska horisontellt skyddsavstånd från avloppsanläggningens infiltrerande del till dricksvattentäkt motsvara grundvattnets förväntade transportsträcka under minst tre månader, om inte särskilda skäl finns mot det.</p> <p>För anläggningar som är dimensionerade för 51-200 pe ska behovet av skyddsåtgärder bedömas i varje enskilt fall.</p>
	16 c §
	<p>En avloppsanläggning ska utformas enligt följande.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Avloppsanläggningen ska anläggas så att den är åtkomlig för underhåll, kontroll, service och tömning av avloppsfraktioner. 2. Om anläggningen har en infiltrerande del ska den utrustas med en del som möjliggör kontroll av grundvattennivån i direkt anslutning till avloppsanläggningen. 3. Anläggningen ska placeras så att den inte riskerar att skadas av betande boskap, rötter från växtlighet, fordon eller motsvarande. 4. Dag-, backspolnings-, och dräneringsvatten samt därmed jämförbart vatten får inte

	tillföras anläggningen.
	16 d §
	<p>En avloppsanläggnings förväntade reduktion av organiskt material, mätt som BOD₇ eller BOD₅, ska vara minst 90 %.</p> <p>Om endast BDT-avloppsvatten tillförs anläggningen gäller istället att den förväntade reduktionen av organiskt material, mätt som BOD₇ eller BOD₅, ska vara minst 80 %.</p>
	16 e §
	<p>En avloppsanläggnings förväntade reduktion av totalfosfor ska vara minst 40 %.</p> <p>Om avloppsanläggningens utsläppspunkt placeras inom ett område som är utpekad som känsligt för utsläpp av toalettavloppsvatten enligt Z § ska den förväntade reduktionen av totalfosfor istället vara minst 90 %. Om särskilda skäl föreligger får undantag från reduktionskravet inom områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten medges.</p>
18 §	18 §
I beslut om tillstånd att inrätta en avloppsanordning som avses i 13 § får den kommunala nämnden föreskriva att anordningen inte får tas i bruk förrän den har besiktigats och godkänts av nämnden. Detsamma gäller ett beslut om tillstånd att inrätta en värmepumpsanläggning som avses i 17 §.	I beslut om tillstånd att anlägga en avloppsanordning som avses i 13 § får den kommunala nämnden föreskriva att anordningen inte får tas i bruk förrän den har besiktigats och godkänts av nämnden. Detsamma gäller ett beslut om tillstånd att inrätta en värmepumpsanläggning som avses i 17 §.
	18 a §
	Verksamhetsutövaren ska inom två veckor från det att anläggningen har tagits i drift eller ändrats enligt 14 § 2 lämna in ett utförandeintyg till

	<p>prövningsmyndigheten.</p> <p>Utförandeintyget ska innehålla dokumentation av utförandet av de kritiska punkterna för anläggandet och ange eventuella avvikelser från tillståndet alternativt föreläggandet om försiktighetsåtgärder. Utförandeintyget ska vara undertecknat av verksamhetsutövare och certifierad anläggare.</p>
19 §	19 §
Ett tillstånd enligt 13 eller 17 § gäller i fem år men förfaller om arbetet med anordningen eller anläggningen inte har påbörjats inom två år.	Ett tillstånd enligt 17 § gäller i fem år men förfaller om arbetet med anordningen eller anläggningen inte har påbörjats inom två år.
	19 a §
	<p>Ett tillstånd enligt 13§ förfaller om anläggningen inte har färdigställts inom två år från den dag beslutet vann lagakraft.</p> <p>Prövningsmyndigheten får på sökandens begäran förlänga tiden till som mest fem år.</p>
20 §	
<p>Vad som sägs i 13 tredje stycket, 14, 16 och 17 §§ om anmälan till och medgivande av kommunal nämnd skall, i de fall generalläkaren utövar tillsyn över inrättningen eller åtgärden, i stället avse generalläkaren.</p> <p>Av kommunen meddelade föreskrifter enligt 17 § första stycket gäller inte för de inrättningar eller åtgärder som generalläkaren utövar tillsyn över.</p>	
	X § Övergångsbestämmelser
	<p>1. Denna förordning träder i kraft i fråga om 15, 15 a första stycket 4 och 18 a §§ när system för</p>

	<p>certifiering och ackreditering enligt 15 § har införts och i fråga om 12 a och 16 e §§ när utpekande skett enligt Z § av områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten dock senast den 1 januari 2019. Förordningen träder i kraft i övrigt den 1 januari 2017.</p> <p>2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för</p> <p>a) anläggningar som enligt 13 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd har tillstånd eller har anmälts före den 1 januari 2017.</p> <p>b) prövningen och handläggningen av mål och ärenden som inletts före den 1 januari 2017.</p>
--	---

Nya bestämmelser som ska föras in på lämpligt ställe

<p>X § Tillsynsbestämmelse, kontroll efter installation</p> <p>Tidigast 12 månader och senast 24 månader efter att en anläggning enligt 13 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd har tagits i drift ska den kontrolleras så att den fungerar i enlighet med drifts- och underhållsinstruktion.</p> <p>Om tillsynsmyndigheten har meddelat ett föreläggande om drift ska kontrollen även ske mot detta.</p> <p>Kontrollen ska utföras av ett kontrollorgan som är ackrediterat för uppgiften i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 om krav för ackreditering och marknads kontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll.</p> <p>Kontrollen ska dokumenteras. Av dokumentationen ska framgå om brister konstaterats vid kontrollen, vad de eventuella bristerna bestod i, samt vilka åtgärder som behöver vidtas eller har vidtagits för att avhjälpa eventuella brister. Verksamhetsutövaren ska lämna in dokumentation av kontrollen till tillsynsmyndigheten senast en månad efter utförd kontroll.</p>

Y § Tillsynsbestämmelse, kontinuerlig kontroll

Anläggningar med utsläpp av toalettavloppsvatten ska kontinuerligt kontrolleras så att anläggningen fungerar som avsett och i enlighet med drifts- och underhållsinstruktion samt eventuellt föreläggande om drift.

Kontrollen ska utföras av ett kontrollorgan som är ackrediterat för uppgiften i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 om krav för ackreditering och marknadskontroll i samband med saluföring av produkter och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 och lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll. Om kontrollorganet är typ C enligt ISO/IEC 17020, får service, underhåll och kontroll utföras av samma person.

Kontrollen ska dokumenteras. Av dokumentationen ska framgå vad som har kontrollerats, om brister konstaterats vid kontrollen, vad de eventuella bristerna bestod i, samt vilka åtgärder som behöver vidtas eller har vidtagits för att avhjälpa eventuella brister. Verksamhetsutövaren ska lämna in dokumentation av kontrollen till tillsynsmyndigheten senast en månad efter utförd kontroll.

För anläggningar som är dimensionerade för 1-50 personekvivalenter ska kontrollen utföras minst vart tionde år.

För anläggningar som är dimensionerade för 51-200 personekvivalenter ska kontrollen utföras en gång per år med början tidigast 25 månader efter att anläggningen har tagits i drift.

Om det finns särskilda skäl får annat tidsintervall för kontroll beslutas av tillsynsmyndigheten.

§ Övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft när system för ackreditering enligt X och Y §§ förordningen X har införts dock senast den 1 januari 2019.
2. Bestämmelserna i X och Y §§ ska inte tillämpas på anläggningar som enligt 13 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd har tillstånd eller har anmälts före denna förordning träder i kraft.

Z § Utpekande av områden som är känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten

Länsstyrelsen/vattenmyndigheten/Kommunen ska i samråd med kommunen/länsstyrelsen och de kommuner med vilka man delar avrinningsområden peka ut de områden inom kommunen som bedöms vara känsliga för utsläpp av toalettavloppsvatten och där påverkan från små avlopp bedöms vara eller riskerar att bli betydande.

§ Övergångsbestämmelser

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2017.

Nya bestämmelser om MSA

<p>Överträdelse av 14 § FMH</p>
<p>För en överträdelse av 14 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd ska en miljöstraffavgift betalas med 3 000 kr, om överträdelsen är att utan ha gjort en anmälan göra en ändring på en avloppsanläggning trots att en sådan anmälan krävs.</p>
<p>Överträdelse av nya 15 § FMH</p>
<p>För en överträdelse av 15 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd genom att anlägga en avloppsanläggning som kräver tillstånd eller anmälan utan att uppfylla föreskrivna krav på certifiering ska en miljöstraffavgift betalas med 5 000 kronor.</p>
<p>Överträdelse av nya 18 a § FMH</p>
<p>För en överträdelse av 18 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd genom att vara försenad med att lämna in utförandeintyg ska en miljöstraffavgift betalas med 3 000 kronor.</p>
<p>Överträdelse av nya tillsynsbestämmelserna</p>
<p>För en överträdelse av X eller Y §§ förordningen A genom att vara försenad med att lämna in dokumentation från utförd kontroll ska en miljöstraffavgift betalas med 3 000 kronor.</p>

Referenser

- af Petersens, E., & Granath, M. (2015). *Utvärdering av användaraspekter av vakuumtoaletter till slutan tank*. Uppsala: WRS i Uppsala AB i samarbete med Kungsbacka kommun och Östhammars kommun.
- Alm, A. (den 13 maj 2016). (M. Lundin, Intervjuare)
- Andersson, Y. (2008). *Utvärdering av urinsortering och torrtoaletter i Tanums kommun, Länsstyrelsen i Västra Götlands län rapport 2008:88*. Göteborg: Länsstyrelsen i Västra Götalands län.
- Avloppsguidens användarförening. (2015). *Metodutveckling för likriktad tillsyn av minireningsverk och andra prefabricerade avloppsanläggningar*. Avloppsguidens användarförening.
- Ebba af Petersens, M. G. (2015). *Utvärdering av användaraspekter av vakuumtoaletter till slutan tank*. Uppsala: WRS i Uppsala AB i samarbete med Kungsbacka kommun och Östhammars kommun.
- Ek, M., Eikum, A. S., Johannessen, E., Junested, C., & Ovell, L. (2008). *Funktionskontroll av rensanlegg i spredt bebyggelse i Morsavassdraget*. COWI och IVL för Vannområdeutvalget Morsa i Norge.
- Elmefors, E., Eveborn, D., Moraeus, P., Nilsson, P., Palm, O., Persson, L., o.a. (2012). *Naturvårdsverkets rapport 6486 Läget inom markbaserad avloppsvattenrening Samlad kunskap kring reningstekniker för små och enskilda avlopp*. Stockholm: Naturvårdsverket.
- Eveborn, D. (2013). *Sustainable phosphorus removal in onsite wastewater treatment*. Stockholm: KTH.
- Havs- och vattenmyndigheten. (2016). *Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd om små avloppsanordningar för hushållspillvatten*. Göteborg: Havs- och vattenmyndigheten.
- Havs- och vattenmyndigheten. (2016). *Näringsbelastningen på Österjön och Västerhavet*. Havs- och vattenmyndigheten.
- Havs- och vattenmyndighetens rapportering. (2013). *Styrmedel för en hållbar åtgärdstakt av små avloppsanläggningar*. Göteborg: Havs- och vattenmyndigheten.

- Hübinette, M. (2009). *Tillsyn på minireningsverk inklusive mätning av funktion. Länsstyrelsen i Västra Götalands län rapport 2009:7*. Göteborg: Länsstyrelsen i Västra Götaland.
- Jönsson, H., Malmén, L., & Palm, O. (2002). *Naturvårdsverkets rapport 5224 Robusta uthålliga, små avloppssystem – en kunskapssammanställning*. Stockholm: Naturvårdsverket.
- Malin Willför, Å. E.-M. (2016). *Sammanställning av myndigheternas och kommunernas redovisning av genomförda åtgärder 2015*. Norra Östersjöns vattendistrikt: Vattenmyndigheterna i samverkan.
- Miljösamverkan Halland. (2016). *Små avlopp med fosforfälla, resultat från tillsyn och provtagning av små avlopp*. Miljösamverkan Halland.
- Miljösamverkan Halland. (2016). *Små avlopp med fosforfälla, resultat från tillsyn och provtagning av små avlopp*. Halmstad: Miljösamverkan Halland.
- Ridderstolpe, P. (2009). *Markbaserad rening, en förstudie för bedömning och kunskapsläge och utvecklingsbehov*. Länsstyrelsen i Västra Götalands län.
- Ridderstolpe, P., Palm, O., Elmefors, E., Moraesus, P., Persson, L., & Nilsson, P. (2012). *Naturvårdsverkets rapport 6486 Läget inom markbaserad avloppsvattenrening Samlad kunskap kring reningstekniker för små och enskilda avlopp*. Stockholm: Naturvårdsverket.
- SMED. (2015). *Uppdatering av kunskapsläget och statistik för små avloppsanläggningar*. Norrköping: Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut.
- Vattenmyndigheten Västerhavet vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län. (2010). *Åtgärdsprogram Västerhavets vattendistrikt 2009-2011*. Göteborg: Vattenmyndigheten i Västerhavets vattendistrikt.